

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

С. 5

С. 8 — 9

С. 14

С. 15

На Масленічным тыдні
Нацыянальны акадэмічны
народны хор Рэспублікі
Беларусь імя Г.Цітовіча
выступіў на Гродзеншчыне.
А нашых чытачоў павіншаваў
з заўтрашнімі Масленкай
і Днём усіх закаханых,
якія з'яўляюцца
прадвеснікамі хуткага
надыходу вясны,
такім вось
экспромтам-
мізансцэнай.

Фота Юрыя ІВАНОВА

МАСЛЕНІЧНЫ ЭКСПРОМТ ДЛЯ ЗАКАХАНЬН

“Беларусь — гэта мы!”

Неўзабаве распачынаецца буйная грамадска-культурная акцыя “Беларусь — гэта мы”, якая працягнецца роўна год. Ініцыятыва творчай інтэлігенцыі па яе правядзенні была падтрымана Міністэрствам культуры нашай краіны, упраўленнямі культуры абласных выканаўчых камітэтаў і Мінскага гарвыканкама.

Як паведамлілі карэспандэнту “К” у Міністэрстве культуры краіны, мяркуецца, што акцыя ўключыць каля сотні канцэртаў, выставак, спектакляў да іншых мерапрыемстваў, якія пройдуць па ўсёй Беларусі. Заклучны ж гала-канцэрт, як плануецца, павінен адбыцца ў спартыўным комплексе “Мінск-Арэна”. Многія канцэрты акцыі (не толькі сталічныя, але і ў абласных цэнтрах, а таксама некаторых раённых) будуць здымацца тэлебачаннем і потым трансправацца. А паглядзець ды паслухаць можна будзе шмат цікавага!

Паводле традыцыі, што склалася яшчэ ў час правядзення грамадска-куль-

турнай акцыі “Мы — беларусы!” ў 2008 годзе, у канцэртах возьмуць удзел усе вядучыя творчыя калектывы і салісты краіны, лепшыя прадстаўнікі аматарскага мастацтва. Ужо сёння сярод удзельнікаў — ансамблі “Песняры”, “Сябры”, “Верасы”, “Харошкі”, Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі, Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча, салісты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета, Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр, Нацыянальны канцэртны аркестр, народныя артысты Беларусі Ядвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч, заслужаныя артысты краіны Іна Афанасьева, Ірына Дарафеева, многія іншыя салісты і цэлая “армія” творчай моладзі.

— Выдатна, што праводзяцца такія акцыі, — адгукнуўся дырыжор Вялікага тэатра Беларусі Вячаслаў Воліч. — Яны папулярывізуюць нашу нацыянальную культуру, у тым ліку за межамі краіны, мацуюць нацыянальную самасвядомасць.

— Заўважу, — выказаў сваю думку народны артыст Беларусі Анатоль Ярмаленка, — што ў акцыі на роўных удзельніча-

юць як дзяржаўныя калектывы, так і тыя, што працуюць самастойна. Падобныя праекты яднаюць артыстаў і нацыю, дэманструюць рознакаляровае суквецце айчынных талентаў.

Сапраўды, дэвіз “Беларусь — гэта мы”, узяты за назву, падкрэслівае “асабовы”, індывідуалізаваны імідж нашай краіны як згуртаванай супольнасці яркіх асоб. Назва акцыі чарговы раз сведчыць: краіна — гэта, найперш, людзі, якія жылі і жывуць тут. Менавіта яны ўспраўляюць яе сваімі творчымі і вытворчымі здарыткамі. Да таго ж, назва акцыі стане лозунгам конкурснага руху ў рэспубліцы і яе асобных рэгіёнах, а сама яна падспрыяе замацаванню прызнаных імёнаў і адначасова, выяўленню новых талентаў у розных відах, напрамках і жанрах мастацтва.

Асноўная ідэя акцыі — звярнуць увагу грамадскасці на найбольш яркія з’явы нацыянальнай культуры Рэспублікі Беларусь, аказаць падтрымку развіццю творчасці калектываў і выканаўцаў. Таму праект станецца чарговым, яшчэ больш маштабным паказам творчых дасягненняў нашых прафесіяналаў і аматараў.

Н.Б.

Кірмаш прэзентацыі

Пачатак лютага — традыцыйны час правядзення прадстаўнічай Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашы. Семнаццаты раз выдавецтва падрыхтавала для мінчан і гасцей беларускай сталіцы як кніжныя навінкі, так і вялікую пазнаваўчую праграму. Штодня на мінскай выстаўцы-кірмашы праходзяць “круглыя сталы”, сустрэчы з пісьменнікамі, выдаўцамі і, безумоўна, шматлікія прэзентацыі.

Сёлетняя выстаўка — адметная па колькасці ўдзельнікаў. На пляцоўцы “Бел-ЭКСПА” размясцілася 619 экспанентаў з 26 краін свету. Як адзначыў міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Алег Праляскоўскі ў час наведвання экспазіцыі, такое мерапрыемства дапамагае зблізіць кнігавыдаўцоў, аўтараў кніг і, галоўнае, чытачоў. Ён падкрэсліў, што кніга сёння — жывая, нягледзячы на імклівае развіццё інфармацыйных тэхналогій, у чым чарговы раз пераконвае вялікая цікавасць да мінскага форуму з боку грамадства.

Міністра культуры краіны П.Латушка з “Энцыклапедыяй Перамогі” знаёміць дырэктара выдавецтва “Беларуская энцыклапедыя” імя П.Броўкі Т.Бялова.

Вялікай актыўнасцю на Кніжнай выстаўцы вылучаюцца айчынныя кнігавыдаўцы. Нават цягам апошніх дзён форуму запланаваны шэраг прэзентацый цікавых праектаў, прысвечаных гісторыі нашай краіны, у тым ліку 65-годдзю Вялікай Перамогі. Нельга не адзначыць, што ўжо на яго адкрыцці шырока рэзананс выклікала “Энцыклапедыя Перамогі”, выдадзеная “Беларускай энцыклапедыяй” імя Петруся Броўкі, а таксама фаліянт пра Белавежскую пушчу, створаны ў “Выдавецтве “Беларускі Дом друку”.

Плэннасць форуму адзначыў у час гутаркі з журналістамі і міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка: “Мінскі кніжны форум — гэта не толькі духоўны і інтэлектуальны праект, але і эканамічны: у айчынных выдавецтваў маецца дадатковая магчымасць распачаць супрацоўніцтва з калегамі з іншых краін і тым самым праз якасную і цікавую кнігу папулярываваць беларускую культуру за мяжой”. Ён таксама падкрэсліў, што “кніга — гэта фактар, які спрыяе выхаванню інтэлектуальнага і адуканага чалавека”.

К.А.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Да гасцей выстаўкі звяртаецца міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Алег Праляскоўскі.

Упершыню статус Ганаровага гасця атрымала Францыя, што садзейнічае пашырэнню інфармацыйнай прасторы, міжкультурнаму і міжнацыянальнаму дыялогу. Кніжная выстаўка, да ўсяго, дае магчымасць не толькі пагартыць замежныя выданні, але адчуць смак і водар самой Францыі: нібыта знаходзячыся ў невялікім раёне Парыжа, можна паблукваць па імправізаваных вулачках французскай сталіцы, наведваць стэнды з прадстаўленай парфумай, лепшымі гатункамі віна, смачнымі стравамі мясцовай кухні...

І ўсё ж кнігі — у цэнтры ўвагі. Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Францыі ў Рэспубліцы Беларусь Мішэль Рэнэры, вітаючы гасцей стэнда сваёй краіны, падкрэсліў, што ўпершыню ў Мінску французская літаратура

ра так шырока будзе прадстаўлена як на мове арыгінала, так і на беларускай, рускай мовах. Па яго словах, сучасная французская літаратура займае цэнтральнае месца на стэндзе, дзе, апрача выдадзеных мастацкіх твораў, можна ўбачыць прыгожа аздабленыя альбомы, прысвечаныя літаральна ўсім відам мастацтва.

Да таго ж, на думку Мішэля Рэнэры, для міжкультурных стасункаў абедзвюх краін XVII Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш набывае новы сэнс, бо з’яўляецца першым культурным мерапрыемствам у Беларусі пасля падпісання ў Парыжы пагаднення аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, адукацыі, навукі, тэхнікі і СМІ.

— Мы імкнуліся зрабіць так, каб кожны знайшоў для сябе тое, што яму цікава. Важна таксама, што на нашым стэндзе арганізавана шмат сустрэч беларускіх чытачоў як з французскімі літаратарамі, так і з кнігавыдаўцамі, — падкрэсліў дыпламат.

Караткевіч і Купала — у кінапланах

“Беларусьфільм” цалкам аўтаномны ў тэхнічным плане і можа здымаць стужкі на найвышэйшым ўзроўні. З восені мінулага года беларускія кінематаграфісты больш не звяртаюцца да выкарыстання тэхнічных магутнасцей замежных студый. Аб гэтым было паведамлена кіраўніцтвам Нацыянальнай кінастудыі на прэс-канферэнцыі, якая адбылася 11 лютага ў Мінску.

Па словах генеральнага дырэктара “Беларусьфільма” Уладзіміра Замяталіна, абсталюванне, якое ўстаноўлена, у прыватнасці, комплекс для падрыхтоўкі кам’ютэрнай графікі, — адно з лепшых у краінах СНД.

У гэтым годзе галоўны нацыянальны кінавытворца плануе выпусціць восем мас-

тацкіх карцін, а таксама шэраг анімацыйных і дакументальных. Чакаецца, што самую вялікую ўвагу глядача выкліча сумесны расійска-беларускі праект “Брэсцкая крэпасць” маскоўскага рэжысёра Аляксандра Кота, а таксама стужкі “Ваўкі” і “Масакра” мінскіх рэжысёраў Аляксандра Колбышава і Андрэя Кудзіненкі. Новым словам у айчынным кінамастацтве, па словах Уладзіміра Замяталіна, абяцае стаць і эксцэнтрычная камедыя Аляксандра Канановіча “Дасціш фантазіі”, прэм’ера якой запланавана на 1 красавіка.

Сярод галоўных праектаў, якія распачнуцца сёлета, — чатарохсерыйныя тэлесерыялы “Жыццё Купалы” і “Каласы пад сярпом тваім”. Апошні, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Караткевіча, выйдзе і ў версіі для вялікага экрана. Сцэнарый для яго піша беларускі сцэнарыст — Аляксандр Качан, а за пастановку возьмецца мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай Пінігін.

Асноўнай праблемай айчыннага кінематографа на дадзены момант, на думку Уладзіміра Замяталіна, з’яўляецца становішча з паказам беларускіх стужак па тэлебачанні. Тэлеканалы надаюць не так шмат увагі нацыянальным прэм’ерам, як таго хацелася б самім кінематаграфістам. “Наша кіно не горшае за замежнае, яго трэба паказваць у лепшы час і рэкламаваць”, — падкрэсліў генеральны дырэктар “Беларусьфільма”. Якасць айчынных стужак пацверджана 30 узнагародамі 25 міжнародных фестываляў, у якіх яны ўдзельнічалі летась. Яшчэ адной вялікай праблемай У.Замяталін лічыць адсутнасць якаснай сістэмы падрыхтоўкі кінаспецыялістаў.

Таксама стала вядома аб тым, што ў нашу краіну з расійскіх фільмашховішчаў нарэшце вернуцца стужкі, створаныя беларусамі ў савецкі час. Фінансаванне гэтага працэсу будзе ажыццяўляцца за кошт бюджэту Саюзнай дзяржавы.

Выхаваўчы эффект патрабуе рэкламы

Працэс стварэння манументальнай кінастужкі “Брэсцкая крэпасць” пераходзіць на стадыі “постпрадакшна”: уласна здымкі ўжо завершаны. Ацаніўшы сумесны прадукт расійскіх і беларускіх кінематаграфістаў, кантрольныя органы Беларусі і Расіі прыйшлі да высновы адносна таго, што фінансаванне гэтага праекта з бюджэту Саюзнай дзяржавы можа быць павялічана.

Старшыня Падліковай палаты Расійскай Федэрацыі Сяргей Сцяпашын заявіў пра гэта журналістам пасля сумеснай калегіі кантрольных органаў Беларусі і Расіі, якая прайшла ў Мінску 11 лютага 2010 года. Па яго словах, паводле творчых і тэхнічных якасцей стужка ні ў чым не саступае лепшым галівудскім блокбастэрам.

Такая выснова зусім не сведчыць пра тое, што кінематаграфісты не здолелі ўклацца ў вызначаны бюджэт (які, нагадаем, склаў каля 7 мільёнаў долараў). Яна была абумоўлена менавіта мастацкімі і ідэйнымі якасцямі фільма. Дадатковыя сродкі спатрэбяцца не на завяршэнне кінапрадукту, а на

яго папулярываццю: правядзенне шырокай рэкламнай кампаніі, стварэнне дадатковых пракратных копіяў, неабходных для таго, каб стужка магла адначасова стартаваць у якасць большай колькасці кінастужак.

Прадстаўнікі кантрольных органаў сальдарызаваліся адносна таго, што нельга шкадаваць сродкі на выхаванне маладога пакалення.

Як было запланавана раней, прэм’ера стужкі адбудзецца 22 чэрвеня а 4-ай гадзіне ночы непасрэдна ў сценах Брэсцкай крэпасці. Ужо на наступны дзень фільм стартуе ў шырокім пракаце.

Наш. кар.

Аб’ява*

Дворец Республики
объявляет конкурс на замещение
вакантной должности
в Президентском оркестре
Республики Беларусь
артист эстрадно-симфонического
оркестра (фортепиано, синтезатор).

Срок подачи заявок и документов — один месяц со дня опубликования объявления по адресу: Октябрьская пл., д. 1, 220030, г. Минск. К заявлению прилагать документы, предусмотренные Инструкцией о порядке проведения конкурса, утвержденной Министерством культуры Республики Беларусь от 22.01.2009 № 3.

Дополнительная информация — по телефонам:

УНП 101361712

229-90-50, 229-90-08, 229-90-04.

Аб’ява*

Беларуская
дзяржаўная
акадэмія
мастацтваў

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасады прафесарска-выкладчыцкага складу: — выкладчык кафедры графічнага дызайну, 3 пасады па 0,75 стаўкі.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў; тэлефон: 292-77-34.

УНП 100289132

Наведвальнікі выстаўкі на французскім стэндзе.

Перад другім этапам

Учора члены прафесійнага журы конкурсу “Зорка ўзышла над Беларуссю” наведлі Брэст, дзе адбыўся другі этап спаборніцтва. У складзе прадстаўнічай дэлегацыі, куды ўвайшло больш за 60 чалавек, былі і карэспандэнты “К”. Падрабязны рэпартаж з месца падзей чытайце ў наступным нумары. А 9 лютага Рэспубліканскі прэс-цэнтр конкурсу маладых талентаў

кожны трэці ўдзельнік першага этапу. Разам з тым, журналісты цікавіліся тым, што суддзямі на рэгіянальных адборах у некаторых выпадках становіліся не прафесіяналы ў музыцы. Як запэўнілі прадстаўнікі аргкамітэту конкурсу, у другім этапе журы складаецца якраз на прафесійнай аснове.

Адказваючы на пытанні прадстаўнікоў СМІ, удзельнікі прэс-канферэнцыі паведамілі: пераможцы ва ўсіх намінацыях атрымаюць не толькі грашовыя прэміі, але і магчымасць апынуцца ў ліку студэнтаў творчых ВНУ краіны.

На прэс-канферэнцыі было заяўлена і наступнае: пад час адборачных тураў конкурсу ўдзельнікі змогуць атрымаць своеасаблівы кансультацый ад прызнаных майстроў мастацтва, што ўваходзяць у склад журы. Прычым менавіта журы выяжджае на сустрэчы з удзельнікамі ў рэгіёны.

Члены журы запэўнілі прадстаўнікоў прэсы, што да ўсіх удзельнікаў — аматараў і пачаткоўцаў-прафесіяналаў — будзе адносіцца з аднолькавай павагай. “З аматарамі працаваць можа быць нават цікавей, чым з прафесіяналамі, — падзяліўся думкамі У.Зінкевіч. — Калі студэнт з

Фота Юрыя ІВАНОВА

У час прэс-канферэнцыі.

“Зорка ўзышла над Беларуссю”, які працуе на базе Рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва”, зладзіў чарговую сустрэчу арганізатараў творчага спаборніцтва з прадстаўнікамі СМІ. Гэтым разам яна адбылася ў Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы.

Гавораць старшыні журы...

Міхась ДРЫНЬСЬКІ, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.Цітовіча, народны артыст Беларусі, прафесар, старшыня журы конкурсу “Зорка ўзышла над Беларуссю” ў намінацыі “Народныя спевы”:

— Насамрэч, розніца паміж аматарамі і прафесіяналамі не такая вялікая. Калі чалавеку ад бацькоў перадаўся талент, адчуванне народнай песні як жывой чалавечай душы, то прафесійная падрыхтоўка не адыгрывае вядачай ролі. Ёсць і шэраг прыродных даных, якія нельга замяніць “навучанасцю”. Спадзяёмся, такія ўнікамы і будучы удзельнічаць у нашым конкурсе.

Уладзімір ЗІНКЕВІЧ, загадчык кафедры манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, старшыня журы конкурсу “Зорка ўзышла над Беларуссю” ў намінацыях “Жывапіс і графіка”, “Скульптура”, “Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва”:

— Ад конкурсу я ў першую чаргу чакаю новую Зорку! Зразумела, што шукаць сапраўдных талентаў трэба ў правінцыі. Конкурс дапаможа нам і ў выкладчыцкай дзейнасці, бо сваіх студэнтаў мы добра ведаем, вывучылі іхнія здольнасці ды прыхільнасці. У правінцыі ж можна атрымаць зусім іншы педагагічны досвед, даведацца пра маладых людзей з незвычайнымі мастацкімі здольнасцямі.

Сам жа конкурс, на думку членаў аргкамітэту, дазволіць выявіць усе нюансы працы з талентамі ў рэгіёнах, лепш зразумець, якім відам мастацтва аддае перавагу беларуская творчая моладзь. Гэта вынікае ўжо з колькасці заявак на тую ці іншую намінацыю. Адказваючы на пытанне аднаго з журналістаў чаму ад будучых “зорак” у скульптуры атрымана так мала заявак, старшыня журы намінацыі У.Зінкевіч адзначыў вялікі кошт матэрыялаў для гэтай цяжкай і карпатлівай працы.

“Мы абавязкова ўключым лепшых удзельнікаў у спецыяльны рэспубліканскі банк таленавітай моладзі, — паведаміў на прэс-канферэнцыі Т.Стружэцкі. — Спадзяюся, конкурс стане вельмі важнай падзеяй беларускага культурнага жыцця”, — дадаў намеснік міністра культуры.

першага курса пераймае манеру работы свайго настаўніка, а значыць, міжволі, і адпаведныя штампы, то самародак з глыбіні можа здзівіць нечым абсалютна новым”, — лічыць ён.

С.Гуткоўская, старшыня журы ў намінацыі “Сучасны танец”, падкрэсліла: “Ахвотным стаць прафесійнымі танцорамі, спевакамі, мастакамі будзе вельмі карысна атрымаць парады ад тых, хто даўно займаецца мастацтвам”.

Другі тур конкурсу “Зорка ўзышла над Беларуссю” працягнецца да 13 сакавіка. Рэспубліканскі прэс-цэнтр, які працуе на базе Рэдакцыйна-выдавецкай установы “Культура і мастацтва”, і далей будзе сачыць за падзеямі на старонках газеты “Культура” і інтэрнет-сайце www.kimpress.by.

“Альпійская балада” для Сардзініі

“Сустрэчы з беларускім кіно, літаратурай і тэатрам” — так называецца праграма культурных мерапрыемстваў, што адбудуцца на Сардзініі па ініцыятыве Ганаровага консульства Рэспублікі Беларусь на гэтым востраве і Пасольства нашай краіны ў Італіі.

З 18 па 28 лютага ў тэатры Сант-Эулалія горада Кальяры, сталіцы Аўтаномнага рэгіёна Сардзінія, яго жыхары будуць знаёміцца з сучасным беларускім тэатрам, літаратурай. А дэманстрацыя фільма “Альпійская балада” адкрые шэраг паказаў айчынных кінастужак, прыверкаваных да святкавання 65-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. Анацыю да стужкі прадставіць Прафесар гісторыі і кінематаграфіі Дзяржаўнага ўніверсітэта г. Кальяры Сіманетта Сільвестроні.

“Сустрэчы...” адкрыюцца 18 лютага творчым вечарам сакратара Саюза пісьменнікаў Беларусі Сяргея Трахімёнка ў Культурным цэнтры і бібліятэцы “Роднае слова” пры Беларускай консульстве ў Кальяры. Свой монаспектакль “Развітанне з дваранамі” ён прадставіць 21 лютага. Добра наладжаныя культурныя і сацыяльныя сувязі Сардзініі і Беларусі, якія ўжо не раз дазвалялі арганізоўваць цікавыя для абедзвюх краін прадзеі, актывізуюцца гэтай вясной. У Мінску ж напрыканцы красавіка адбудзецца прэзентацыя сардзінскіх народных казак у перакладзе на беларускую мову. На мерапраемстве будучы прысутнічаць італьянскія дзеці, што прыехалі адпачываць на канікулы ў сем’і беларусаў.

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Днямі заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Мікалай Дудчанка вярнуўся з Расіі, дзе працаваў над дзвюма пастаноўкамі ў Краснаярскім дзяржаўным акадэмічным ансамблі танца Сібіры імя Міхаіла Гадэні. Сёлетня гэты калектыў святкуе 50-гадовы юбілей, да якога і было вырашана зрабіць новую праграму, пастаўленую харэографамі з розных рэгіёнаў Снд.

“Ваталінка”-круталінка

— Цікава, што ідэя, — распавёў Мікалай Рыгоровіч, — таксама належала беларусу: колішні выпускнік нашага харэаграфічнага каледжа Аляксей Садоўскі цяпер з’яўляецца галоўным інспектарам Саюза тэатральных дзеячаў Расіі і курыруе, у тым ліку, Краснаярскі ансамбль, якім цяпер кіруе, між іншым, унук Ігара Маісева — легендарнага харэографа. Я прапанаваў калектыву два танцы: рускі і беларускі, абодва — у стылі характарнага мадэрна. У Сібіры жыве шмат выхадцаў з Беларусі, якія і сёння беражліва захоўваюць традыцыі, застаюцца адданымі носьбітамі беларускай культуры. І мая пастаноўка стала знакам пашаны да нашых сучаснікаў. Яны развучылі маю “Крутуху” — адзіны беларускі ну-

мар, які ў 1980 годзе “пабываў” на Алімпіядзе. Дарэчы, галоўным балетмайстрам адкрыцця і закрыцця Алімпіяды быў тады Міхаіл Гадэнка — кіраўнік Краснаярскага ансамбля танца, які цяпер носіць яго імя.

Ну, а рускім нумарам сталася трохчасткавая сюіта “Ваталінка” — гэтак старадаўняе жаночае імя вельмі распаўсюджана ў Сібіры. Да таго ж, на працягу тых двух тыдняў, што я правёў у Краснаярску, мяне запрасілі правесці з калектывам майстар-класы. Узнікла і прапанова паставіць для іх яшчэ два нумары, ужо ўлетку, каб тыя адкрывалі новую праграму. Я, у сваю чаргу, рэкамендаваў ім звярнуцца і да нашых мастакоў і вытворцаў сцэнічных строяў. **Надзея БУНЦЭВІЧ**

ЗАЦВЕРДЖАНА
Распараджэнне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь
31.12.2009 № 358рп

РАШЭННЕ Савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі

29 кастрычніка 2009 г. ■ пратакол № 2 г. Мінск
(Працяг. Пачатак у №№ 4 — 6 за 2010 г.)

у трэцяй узроставай катэгорыі (ад 20 да 31 года) — у памеры 175 тыс. рублёў кожная

ВАРАНЦОВАЙ Алене Аляксандраўне — студэнтцы ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, уладальніцы Гран-пры Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

ГОРБАЧУ Дзмітрыю Аляксандравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату III прэміі VIII Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў фартапіянай музыкі (Беларусь, 2009 год);

ДУБОЎСКАМУ Сяргею Аляксандравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом II ступені (Беларусь, 2009 год);

ДУДЗІНАВУ Андрэю Канстанцінавічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

САДЫКАВУ Арсену Раільвічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату I прэміі VIII Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў фартапіянай музыкі (Беларусь, 2009 год);

УСАЧОВУ Андрэю Сяргеевічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

ШУРМЕЮ Яўгену Віктаравічу — студэнту ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год).

2. Прысудзіць у 2009 годзе прэміі і званне дыпламанта з уручэннем пасведчання спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі: прадстаўнікам моладзі —

у памеры 525 тыс. рублёў кожная

БАЛАШЭНКА Ірыне Уладзіміраўне — навучэнцы дзіцячай музычнай школы № 2 г. Магілёва, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

ГАПОНЕНКУ Аляксандру Іванавічу — навучэнцу Рэчыцкай дзяржаўнай школы мастацтваў, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

ГУЗЕВУ Сяргею Аляксандравічу — навучэнцу Бабруйскай дзіцячай музычнай школы № 1 імя Я.К. Цікоцкага, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

ГУШЧУ Уладзіміру Юр’евічу — навучэнцу Астроўскай дзіцячай школы мастацтваў аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

КАЗАЧЭНКА Аліне Сяргееўне — навучэнцы Рэчыцкай дзяржаўнай школы мастацтваў, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

КАЛЯДЗЕ Дзяснісу Аляксандравічу — навучэнцу Брэсцкай дзіцячай музычнай школы № 2, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год);

КАХНО Настасіі Мікалаеўне — навучэнцы ўстановы адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны музычны каледж імя М.А. Рымскага-Корсакава”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

КРЫВАВУ Кірылу Ігаравічу — навучэнцу ўстановы адукацыі “Мінскае дзяржаўнае музычнае вучылішча імя М.І. Глінкі”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

МАСАЛЬЦАВУ Андрэю Аляксандравічу — навучэнцу ўстановы адукацыі “Магілёўская дзяржаўная гімназія-каледж мастацтваў”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

МІНІНУ Дзмітрыю Міхайлавічу — навучэнцу ўстановы адукацыі “Гомельскі дзяржаўны каледж мастацтваў імя Н.Ф. Сакалоўскага”, лаўрэату Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча, дыплом III ступені (Беларусь, 2009 год);

СІРОТКІНУ Дзмітрыю Мікалаевічу — навучэнцу Урыцкай дзіцячай школы мастацтваў імя братаў Крычаўцоў, лаўрэату III прэміі Рэспубліканскага адкрытага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах імя І.І. Жыновіча (Беларусь, 2009 год).

(Працяг у бліжэйшых нумарах “К”.)

Песню пяе... Каложы

Сёння, 13 лютага, на цырымоніі закрыцця IX Фестывалю праваслаўных песняпеваў “Каложскі Дабравест” будучы прысуджаны званні лаўрэатаў і ўручаны Гран-пры фестывалю. Галоўная ж мэта яго правядзення — захаванне і развіццё спеўнай праваслаўнай культуры, павышэнне выканальніцкага ўзроўню ў прыхадскіх і свецкіх калектывах.

Фестываль праходзіць у Год 110-годдзя з часу заснавання Гродзенскай епархіі, і яго праграма даволі насычаная: цягам чатырох

дзён адбыліся шматлікія майстар-класы, канферэнцыі, а таксама тэматычныя выстаўкі. У сёлетнім “Каложскім Дабравесте” прымалі ўдзел 39 калектываў як з Беларусі, так і з суседніх краін: Расіі, Літвы, Польшчы, Украіны. Упершыню на фестываль прыехалі госці з Арменіі і Сербіі: жаночы ансамбль манастыра Святога Феагара (Ерэван) і хор “Бранка” кафедральнага сабора горада Ніш (Сербія).

На канцэртах форуму выступілі і нашы знакамітыя калектывы: Дзяржаўны камерны хор Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г.Цітовіча, хор сваячэннаслужыцеляў Гродзенскай епархіі пад кіраўніцтвам кампазітара, іерэя Андрэя Бандарэнкі ды іншыя.

Ю.Ч.

Праблема барацьбы з карупцыяй у Рэспубліцы Беларусь надаецца значная ўвага Кіраўніка дзяржавы, Урада, парламента, праваахоўных органаў. Ёй быў прысвечаны і Рэспубліканскі семінар “Пытанні антыкарупцыйнага заканадаўства. Сучасныя патрабаванні да дзяржслужачых і кіраўнікоў арганізацый, падпарадкаваных Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь”, які адбыўся 28 студзеня на базе Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў і быў ініцыяваны Міністэрствам культуры краіны.

У семінары прынялі ўдзел старшы ўпаўнаважаны па асабліва важных справах Галоўнага ўпраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь Ігар Зіберт, старшы пракурор аддзела па нагляду за выкананнем заканадаўства па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь Аксана Шэлемет, начальнік кантрольна-рэвізійнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр Кізім, работнікі апарата Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, кіраўнікі і спецыялісты арганізацый, падпарадкаваных гэтаму Міністэрству.

Юрыдычныя тонкасці (elegantia juris)

2000 г. № 6 “Аб мерах па ўдасканаленні ўмоў аплаты працы работнікаў арганізацый, што фінансуюцца з бюджэту і карыстаюцца дзяржаўнымі датацыямі”.

У ходзе кантрольных праверак выяўлены недастачы матэрыяльных каштоўнасцей у 11 арганізацыях на суму 16 365 тыс. рублёў, з якой 15 224 тыс. рублёў прыходзіцца на ўстанову культуры “Нацыянальны Полацкі гісторыка-культурны музей-запаведнік” (недастача ўваходных экскурсійных білетаў на суму 11 611 тыс. рублёў і сувенірнай прадукцыі на суму 3613 тыс. рублёў). Іншыя сумы шкоды выяўлены ў 21 арганізацыі на суму 67 086 тыс. рублёў. У ліку іншых парушэнняў можна вылучыць недаспаганне арэнднай платы і пені, кошту камунальных паслуг, парушэнні, звязаныя з невыкананнем Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 30 верасня

павелічэння. У ліку карупцыйнай злачыннасці за 2009 г. — 1136 фактаў хабарніцтва, 911 — крадзяжу маёмасці шляхам злоўжывання службовымі паўнамоцтвамі, 887 — службовага падлогу, 281 — злоўжывання ўладай або службовымі паўнамоцтвамі, 48 — атрымання незаконнага ўзнагароджання, 50 — перавышэнне ўлады або службовых паўнамоцтваў, 17 — бяздзейнасці службовых асоб, 7 — легалізацыі (“адмывання”) матэрыяльных каштоўнасцей, набытых злачынным шляхам.

Аналіз дынамікі карупцыйных злачынстваў па сферах дзейнасці паказаў іх зніжэнне ў параўнанні з 2008 г. у такіх сферах дзейнасці, як арганізацыя адпачынку і забаў, культуры і спорту (на 19,3%), ахова здароўя (на 7,2%), сельская гаспадарка (на 7,1%), фінансавае пасрэдніцтва, страхаванне (на 3,5%).

павярхоўныя праверкі і неканкрэтныя высновы, устаануліваць дакладны памер нанесенай шкоды, а таксама асоб, вінаватых у гэтым. Па выяўленых парушэннях павінны прымацца вычарпальныя меры рэагавання, у тым ліку прыцягнення работнікаў да дысцыплінарнай адказнасці, спяганання з іх нанесенай прадпрыемству шкоды. Матэрыялы праверак, рэвізій, інвентарызацый, у ходзе якіх выяўлены факты, што сведчаць аб крадзяжы і злоўжываннях, неабходна накіроўваць у праваахоўныя органы для дачы прававой ацэнкі. Неабходна налагодзіць жорсткі ведамасны кантроль за захаваннем устаноўленага заканадаўства і лакальнымі нарматыўнымі актамі парадку заключэння гаспадарчых дагавораў, правядзення конкурсаў і аўкцыёнаў.

Прымаць вычарпальныя меры па недапушчэнні ўзнікнення і спяганні пратэрмінаванай дэбіторскай запасы-

Дэкларацыя і Выніковасць

Антыкарупцыйнае заканадаўства: пытанні і тэндэнцыі

Станоўчая тэндэнцыя

У сваім дакладзе “Пытанні антыкарупцыйнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь” І.Зіберт падкрэсліў важнасць і актуальнасць праблемы барацьбы з карупцыяй як у нашай краіне, так і на міжнароднай арэне, адзначыў як станоўчую тэндэнцыю адсутнасць у сістэме Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь гучных спраў, коротка спыніўся на асноўных нарматыўных прававых актах заканадаўства, што рэгулююць пытанні барацьбы з карупцыяй.

Закон Рэспублікі Беларусь ад 20 ліпеня 2006 г. № 165-3 “Аб барацьбе з карупцыяй” устанавіў прынцыпова новыя прававыя асновы дзяржаўнай палітыкі ў сферы барацьбы з карупцыяй, вызначыў асноўныя метады яе папярэджання, выяўлення, спынення і раскрыцця, ліквідацыі яе негатывных наступстваў, увёў у юрыдычны ўжытак паняцці карупцыі, дзяржаўных службовых асоб і асоб, прыраўнаваных да дзяржаўных службовых асоб. Заканадаўства па барацьбе з карупцыяй грунтуецца на Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і ўключае ў сябе Закон “Аб барацьбе з карупцыяй” і іншыя акты заканадаўства дзяржавы, а таксама міжнародныя дагаворы Рэспублікі Беларусь. Адказнасць за правапарушэнні, якія ствараюць умовы для карупцыі, і карупцыйныя правапарушэнні ўстанавіліваецца Кодэксам аб адміністрацыйных правапарушэннях, Крымінальным кодэксам і іншымі заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

У рэспубліцы вядзецца пастаянная праца над удасканаленнем заканадаўства па барацьбе з карупцыяй. Артыкул 23 раздзела 4 Закона “Аб барацьбе з карупцыяй” прадугледжвае, што добраахвотнае прызнанне аб дачы хабару дзяржаўнай службовай асобе вызваляе заяўніка ад крымінальнай адказнасці. На жаль, дзеючае заканадаўства не робіць размежаванняў па форме і суме хабару. Любое паднашэнне, сувенір, падарунак можа кваліфікавацца як хабар службовай асобе. Аднак пытанні хабару можна тлумачыць па-рознаму. Цяпер Закон дазваляе вар’іраваць пакаранне ў залежнасці ад формы і памеру дадзенага правапарушэння. У дадзены час абмяркоўваецца пытанне аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон у дачыненні да змяненняў у некаторых выпадках пакарання за дадзенае правапарушэнне да адміністрацыйнай адказнасці.

Усе дзяржаўныя служачыя, а таксама асобы, якія паступаюць на дзяржаўную службу, і члены іх сем’яў абавязаны штогадова прадстаўляць дэкларацыі аб

даходах і маёмасці. Непрадстаўленне дэкларацыі або наўмыснае ўнясенне ў яе няпоўных, недакладных звестак аб даходах і маёмасці з’яўляецца асновай для адмовы ў прыёме на дзяржаўную службу або іншую дзяржаўную пасаду, альбо для прыцягнення да дысцыплінарнай адказнасці, у тым ліку вызвалення ад займаемай дзяржаўнай пасады ў парадку, устаноўленым заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь. На сёння за кадравымі службамі арганізацый замацаваны абавязак атрымання дэкларацый аб даходах і маёмасці, але адсутнічае права на іх праверку. Аднак калі ў кадравай службе ўзніклі сумненні ў дакладнасці інфармацыі, то кадравы работнік мае права заявіць аб гэтым у належны кантралюючы орган з мэтай правядзення праверкі атрыманых звестак.

Мінімальны тэрмін і выніковасць

У сваім выступленні “Пытанні процідзеання карупцыі метадамі ведамаснага кантролю” А.Кізім адзначыў, што на сёння ў сістэму ведамаснага кантролю галіны ўваходзяць рэвізійныя аддзелы ўсіх абласных і Мінскага гарадскога (сектар) упраўленняў культуры. Згодна з мараторыем на правядзенне кантрольных мерапрыемстваў, устаноўленым Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 19 снежня 2008 г. № 689 “Аб некаторых мерах па ўдасканаленні кантрольнай і нагляднай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь”, уся рэвізійная работа ў мінулым годзе праводзілася выключна па зваротах праваахоўных органаў і заявах арганізацый. Праверкі праводзіліся ў мінімальны тэрмін, і іх выніковасць была даволі высокай.

У прыватнасці, у выніку праведзеных рэвізій і праверак выяўлена шкоды на агульную суму 391 280 тыс. рублёў. Незаконныя расходы грашовых сродкаў і матэрыяльных каштоўнасцей выяўлены ў 76 арганізацыях на суму 307 838 тыс. рублёў.

Да ліку характэрных адносяцца парушэнні патрабаванняў пункта 11 “Інструкцыі аб парадку планавання, уліку і выкарыстання сродкаў, якія атрымліваюцца арганізацыямі, фінансавымі з бюджэту, ад дзейнасці, што прыносіць даходы”, зацверджанай пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 12 лістапада 2002 г. № 152, у частцы не поўнага кампенсавання выдаткаў на камунальныя паслугі за кошт пазабюджэтных сродкаў, і пастановы Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь ад 21 студзеня

2002 г. № 495 “Аб удасканаленні парадку вызначэння памераў арэнднай платы і перадачы ў бязвыплатнае карыстанне грамадскіх, адміністрацыйных і пераабсталяваных вытворчых будынкаў, збудаванняў і памяшканняў”.

Па выніках праведзеных рэвізій за мінулы год да дысцыплінарнай адказнасці прыцягнута 146 службовых асоб. Прынятымі мерамі пакрыта шкода ў памеры 311 458 тыс. рублёў, з вінаватых асоб спагнана 61 157 тыс. рублёў. Працягвалася праца па зваротах праваахоўных органаў. Перададзена матэрыялаў на суму 40 751 тыс. рублёў.

Улічваючы практыку прымянення

У сваім дакладзе “Арганізацыя працы па выяўленні і перапыненні карупцыйных правапарушэнняў” А.Шэлемет адзначыла, што нацыянальнае антыкарупцыйнае заканадаўства пастаянна ўдасканальваецца, улічваючы практыку яго прымянення, тэндэнцыі развіцця карупцыі, вопыту барацьбы з карупцыяй замежных дзяржаў. Важнае месца ў сістэме антыкарупцыйнага заканадаўства займаюць Крымінальны кодэкс, Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях, Законы Рэспублікі Беларусь “Аб дзяржаўнай службе ў Рэспубліцы Беларусь”, “Аб мерах па прадухіленні легалізацыі даходаў, атрыманых незаконным шляхам, і фінансаваных тэрарыстычнай дзейнасцю”, “Аб дэклараванні фізічнымі асобамі даходаў, маёмасці і крыніц грашовых сродкаў” і інш.

Акрамя Законаў, у рэспубліцы існуе значная колькасць іншых нарматыўных прававых актаў, накіраваных на барацьбу з карупцыяй: Указы і Дэкрэты Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, пастановы Урада, міністэрстваў і ведамстваў. Нормы, накіраваныя на процідзеянне карупцыі, адлюстраваны і ў Дырэктыве Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 27 снежня 2006 г. № 2 “Аб мерах па далейшай дэбюракратызацыі дзяржаўнага апарата”. Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 7 мая 2007 г. № 220 зацверджана Дзяржаўная праграма па барацьбе з карупцыяй на 2002 — 2010 гг.

Згодна з артыкулам 4 Закона Рэспублікі Беларусь ад 20 ліпеня 2006 г. № 165-3 “Аб барацьбе з карупцыяй” праца ўсіх кантралюючых органаў акумуляецца ў Генеральнай пракуратуры, якая ажыццяўляегляд за дзейнасцю дзяржоргану.

Паводле даных Генеральнай пракуратуры, колькасць выяўляемых у Рэспубліцы Беларусь злачынстваў, звязаных з карупцыяй, з 2003 г. зніжалася. Толькі ў 2009 г. адбыліся змены ў бок

Асабліва сцю злачынстваў карупцыйнай накіраванасці з’яўляецца іх высокая ступень латэнтнасці, г. зн. значная частка такіх злачынстваў застаецца па-за ўвагай праваахоўных органаў, таму істотная роля ў прафілактыцы карупцыі адводзіцца кадравай працы на месцах, у тым ліку павышэнню патрабаванняў да кандыдатаў на кіруючыя і матэрыяльна адказныя пасады.

Дзеючае заканадаўства патрабуе ад кіраўнікоў планаваць працу па процідзеянні карупцыі. На практыцы планаванне ажыццяўляецца шляхам распрацоўкі планаў мерапрыемстваў па процідзеянні карупцыі, што ўключаюць у сябе палажэнні, агульныя для ўсіх арганізацый, незалежна ад сферы дзейнасці, і спецыяльныя — у адносінах да канкрэтнай арганізацыі. У мэтах каардынацыі антыкарупцыйнай дзейнасці на прадпрыемствах мэтазгодна ствараць спецыяльныя камісіі. Як правіла, камісіі разглядаюць заявы грамадзян аб парушэнні службовымі асобамі прадпрыемства антыкарупцыйнага заканадаўства, уносяць прапановы па правядзенні праверак рэвізій і інвентарызацый, распрацоўваюць мерапрыемствы па ліквідацыі выяўленых парушэнняў антыкарупцыйнага заканадаўства, рыхтуюць прапановы па ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у лакальныя нарматыўныя акты прадпрыемства з мэтай узмацнення прафілактыкі карупцыі. Рашэнні антыкарупцыйных камісій носяць рэкамендацыйны характар, аднак улічваюцца кіраўніком арганізацыі для прыняцця рашэнняў (у выглядзе загадаў і распараджэнняў), абавязковых да выканання.

Таксама праца на месцах

Важная мера прафілактыкі карупцыі — азнаямленне дзяржаўных службовых і прыраўнаваных да іх асоб з патрабаваннямі антыкарупцыйнага заканадаўства і яго прапаганда не толькі сярод дадзенай катэгорыі асоб, але і сярод звычайных рабочых і служачых. Асабліва трэба адзначыць абавязковасць азнаямлення дзяржаўных службовых асоб і падпісаных імі пісьмовых абавязачельстваў па прытрымліванні абмежаванняў, устаноўленых артыкулам 17 Закона Рэспублікі Беларусь “Аб барацьбе з карупцыяй”.

Істотную ролю ў выяўленні і папярэджанні карупцыі адыгрывае належным чынам арганізаваная кантрольна-рэвізійная праца на месцах. Пры гэтым асобае значэнне мае планаванне і правядзенне праверак і рэвізій. Неабходна патрабаваць ад рэвізораў пільнага вывучэння даручаных пытанняў, выключыць

чанасці, прыцягваць да дысцыплінарнай і матэрыяльнай адказнасці асоб, вінаватых у непрыняцці такіх мер.

Напрыканцы свайго выступлення А.Шэлемет адказала на пытанні ўдзельнікаў семінара. Старшы пракурор дала вычарпальную інфармацыю па пытаннях запаўнення дэкларацыі аб даходах і маёмасці, рэспубліканскага аддзела па дэкларацыі, якая падаецца, уносіцца ўсе, што знаходзіцца ва ўласнасці прад’яўніка. А.Шэлемет таксама падкрэсліла: згодна з дзеючым заканадаўствам, адлюстраваны ў дэкларацыі даход — гэта не прыбытак, а ўсё тое, што было атрымана прад’яўнікам за мінулы год, таму падарункі павінны вызначацца ў дэкларацыі як атрыманы даход. Любая недакладная звестка ў дэкларацыі з’яўляецца адміністрацыйным правапарушэннем. На жаль, існуе ганебная практыка, калі кіраўнікі арганізацыі сам вызначае пералік асоб, абавязаных прадстаўляць дэкларацыю. Гэта з’яўляецца парушэннем правоў і свабод грамадзян, паколькі ў заканадаўстве дакладна вызначана катэгорыя асоб, якія абавязаны падаваць дэкларацыю: кіраўнікі дзяржаўных арганізацый і асобы, што ўваходзяць у кадравы рэстр. Да катэгорыі дзяржслужачых адносяцца асобы, якія займаюцца ў дзяржаўных арганізацыях арганізацыйна-распарадчай або адміністрацыйнай працай, а таксама асобы, прыраўнаваныя да іх. Асобы, што займаюцца абслугоўваннем, таксама прыраўноўваюцца да дзяржслужачых.

* * *

Вынікі семінара падвёў начальнік кантрольна-рэвізійнага аддзела Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь А.Кізім. Ён заўважыў, што Міністэрства культуры адным з першых у краіне пачало запрашаць на падобныя семінары прадстаўнікоў праваахоўных органаў. Загадам ад 4 снежня 2009 г. пры Міністэрстве створана антыкарупцыйная камісія ў складзе 7 чалавек, узначальвае якую намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш. Было распрацавана і зацверджана Палажэнне аб антыкарупцыйнай камісіі. Як станоўчую тэндэнцыю адзначыў адсутнасць у сферы культуры гучных спраў.

Напрыканцы свайго выступлення А.Кізім заклікаў удзельнікаў семінара правесці ў сваіх арганізацыях належную работу па ўзмацненні кантролю за працай матэрыяльна-адказных асоб, павысіць якасць і захаванне тэрмінаў інвентарызацыі на месцах, адзначыў, што, каб унікнуць сур’ёзных правапарушэнняў, інвентарызацыя ў арганізацыях павінна праводзіцца не пазней, чым праз тры месяцы.

17 снежня 2009 года міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка падпісаў загад № 205. Магчыма, гэты лаканічны дакумент уойдзе ў гісторыю айчыннага мастацтва. Ён стаў першай цаглінай у падмурак беларускага павільёна на Венецыянскай біенале. Да завяршэння будаўніцтва засталася паўтара года.

Без сумневу, ініцыятыва міністра культуры — чарговая праява мэтанакіраванай палітыкі дзяржавы, скіраванай на папулярнае беларускае мастацтва ў свеце. Па словах начальніка ўпраўлення мастацтваў Міністэрства культуры краіны Міхаіла Казловіча, удзел у біенале — сярод прыярытэтных мерапрыемстваў на бліжэйшы час.

— Гэтая культурная падзея мае вялікі міжнародны прэстыж, і мы прыкладзём усе намаганні для таго, каб годна прадставіць на ёй беларускае мастацтва, — адзначыў ён карэспандэнту “К”. — Дарэчы, заяўка на ўдзел нашай краіны ў Венецыянскай біенале ўжо пададзена ў яе дырэкцыю.

У Мінску адразу павеяла вільготным саланаватым паветрам сусветнай арт-Мекі. Куратарскую групу ўзначаліў прарэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл Баразна. Дапамогу яму акажуць асістэнты — дырэктар Палаца мастацтва Аляксандр Зінкевіч, галоўны спецыяліст Міністэрства культуры Аляксандр Зіменка і вядомы скульптар, кандыдат мастацтвазнаўства Павел Вайніцкі. Камісар экспазіцыі, дырэктар Музея сучаснага выяўленчага мастацтва Наталля Шаранговіч ужо займаецца пошукамі месца для беларускага мастацтва на венецыянскіх вулках.

ратараў экспазіцыі Наталля Шаранговіч. — Ідэя яе стварэння ўзнікла спантанна, ініцыятыва належала італьянскаму арт-дырэктару Адрыяна Бярэнга, яе падтрымалі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Пасольства Рэспублікі Беларусь у Італіі. Да пачатку біенале заставалася вельмі мала часу — добра яшчэ, што яе дырэкцыя пайшла нам насустрач. Прадставіць паўнаўдаснае праект тады нават мэты не было — мы імкнуліся зрабіць свайго кшталту заяўку: проста, засведчыць, што беларускае сучаснае мастацтва існуе.

Цяпер задача зусім не такая сціпла — стварыць цэласны павільён, які адпавядаў бы агульнаму дэвізу біенале (ён, дарэчы, дырэкцыяй па-

рамі: галоўнай “дзейнай асобай” іх праекта быў... вецер, які ўвасабляў грамадскія змены).

Адна з найбольш спрэчных праяў такога фармату — першыноўства куратара над мастаком. Няўжо ў сучасным арт-працэсе аўтару наканавана адно функцыя акцёра, які выконвае чыюсьці ролю?

— Куратар — гэта рэжысёр, — кажа Міхаіл Баразна. — Ад яго патрабуецца пэўная далікатнасць: нельга вучыць мастакоў, як займацца мастацтвам. Задача іншая — дапамагчы ім выявіць творчую энергію. Для стварэння цэласнага праекта патрэбны партнёрскія адносіны.

Апрача творчых, узнікае таксама і нямала арганізацыйных пытанняў. Найважнейшае з іх тычыцца памяшкання для беларускага павільёна. “Свайго кутка” ў Венецыі беларусы не маюць — у адрозненне, скажам, ад Расіі, якая збудавала ўласны павільён яшчэ ў 1914 годзе.

— Наша задача — размясціць экспазіцыю ў цэнтры Венецыі, — кажа Наталля Шаранговіч. — Бо гэта адна з умоў таго, каб беларускі павільён сапраўды “прагучаў”, каб яго наведвала як мага больш людзей.

Біенале-2011:

Візуалізаваная форма ідэй

“Прасунуты” сегмент айчыннага культурнага асяроддзя не хавае радасці. Мастакі, якіх, па старой завядзёнцы, усё яшчэ клічуць “авангардыстамі”, трыняць Венецыянскай біенале ўжо не першае дзесяцігоддзе — толкам не ведаючы, што гэта такое. “Кансерватары” і проста скептыкі затаілі сваё “фэ” — у дачыненні да contemporary art наогул і яго беларускіх прадстаўнікоў у прыватнасці.

— Дык навошта нашай краіне патрэбны ўдзел у Венецыянскай біенале? — запытаў “у лоб” куратара павільёна Міхаіла Баразна.

— Па шчырасці, не разумею пытання, — трохі сумеўся ён. — Можна, вы б яшчэ запыталі, навошта нам ездзіць на добрых аўто і карыстацца Wi-Fi. Адкаж той самы: беларусы — сучасная еўрапейская нацыя, якая жыве ў 2010 годзе, а не ў якімсьці 1952-м. Біенале — адзін са спосабаў чарговы раз гэта засведчыць.

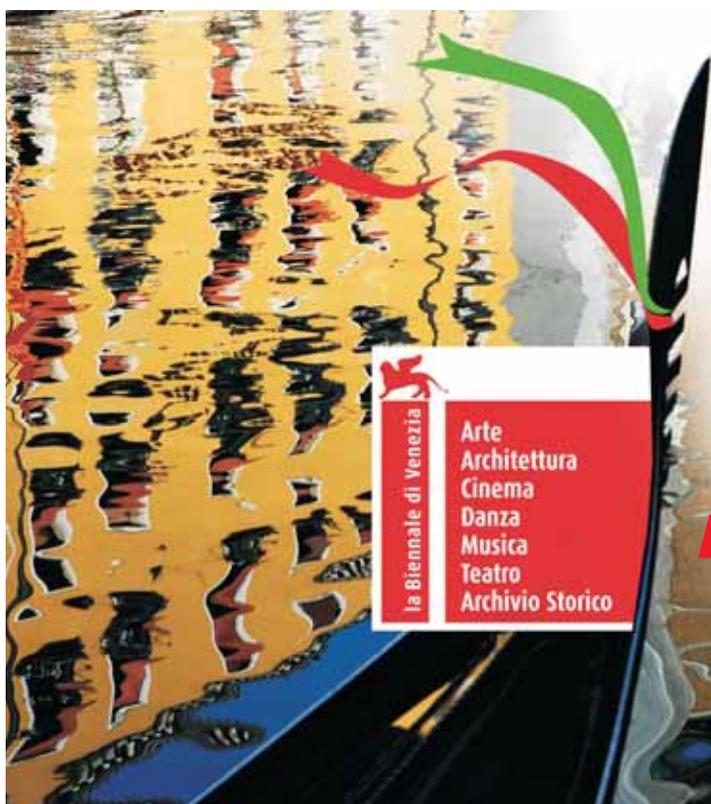
На плярэстай карце міжнародных мастацкіх падзей Венецыянскую біенале вылучае не толькі маштаб і салідная гісторыя (сёлета выстаўка адзначыць сваю 115-ю гадавіну), але і адмысловы фармат. Праекты біенале фарміруюць не міжнародныя куратары, а краіны-ўдзельніцы. Адсюль і акцэнт на нацыянальнай адметнасці.

— Венецыянскую біенале называюць Алімпійскімі гульнямі ў галіне сучаснага мастацтва, — кажа Міхаіл Баразна. — Але, шчыра кажучы, такія аналогіі мне не даспадобы. Так, фактар спаробніцтва ў канцэпцыю гэтай падзеі, без сумневу, закладзены. Аднак спартыўныя дасягненні не спараджаюць інтэлектуальных дыскусій, у адрозненне ад твораў мастацтва. У выпадку з Венецыянскай біенале гэтыя дыскусіі так ці інакш тычацца пытання нацыянальнай самаідэнтыфікацыі.

І куратар, і камісар беларускага павільёна адразу акцэнтавалі ўвагу на эстэтычным фармаце біенале. Зразумела, што ўносіць у яго істотныя карэктывы для “навічка” было б папросту няцэпа. Нацыянальны павільён у Венецыі — гэта не “выстаўка дасягненняў” за мінулыя дзесяцігоддзі, а цэласны праект, які мае выразны пасыл і канцэпцыю і створаны з дапамогай сучаснай мастацкай мовы.

— Мастацтва, якое, з аднаго боку, мае свае нацыянальныя адметнасці, але з іншага — арганічна і натуральна ўпісваецца ў сусветны эстэтычны працэс, — так акрэсліла гэты фармат Наталля Шаранговіч.

— Венецыянская біенале прадстаўляе менавіта тое мастацтва, якое называюць сучасным, актуальным або нека яшчэ, тэрміналагічныя дыскусіі ў дадзеным выпадку мне не

“Свой куток” у Венецыі, або Злучыць “contemporary” і “art”

цікавыя, — дадаў Міхаіл Баразна. — Зразумела адно: гэта той накірунак, які быў справакаваны ўзнікненнем канцэптуалізму — мастацтва ідэй.

На “цёмным коніку”?

Дасягненні беларускай акадэмічнай школы выяўленчага мастацтва наўрад ці выклікаюць сумневы. Вартасці, права на існаванне або нават увагу сам факт існавання айчыннага contemporary art, наадварот, пастаянна аспрэчваюцца. Для многіх гэта паранейшаму той самы “цёмны конік”, ставіць на які, здавалася б, рызыкаўна.

Зрэшты, як да месца нагадаў Міхаіл Баразна, пачынаць з “чыстага аркуша” не даводзіцца. Перыяд публічнай рэпрэзентацыі гэтай мастацкай плыні пачаўся яшчэ ў 1987 годзе, і мінулыя дзесяцігоддзі прайшлі не без плёну. Ды і яе супрацьпастаўленне акадэмічнай школе неаспрэчным не назавеш: прыкладам, у БДАМ розныя “ізмы” вывучаюцца яшчэ з пачатку 90-х, інфільтруючыся па меры патрэбы ў мастацкія практыкі многіх студэнтаў.

Найчасцей “сучасныя” мастакі чуюць папрокі ва ўласнай правінцыйнасці. У куратара беларускага павільёна яны выклікаюць абурэнне.

— Я досыць часта бываю ў межых музееў і галерэяў, і таму маю ўсе падставы, каб зрабіць выснову: на фоне еўрапейскага мастацтва беларускае зусім не здаецца мне правінцыйным — хутчэй, наадварот! Наша мастацтва мае шмат унікальных рыс, якія вылуча-

юць нас нават сярод суседзяў (не кажучы ўжо пра ўвесь свет), яно выпраменьвае свежыя і цікавыя ідэі.

І таму ўдзел у Венецыянскай біенале дазволіць забіць адразу двух зайцоў: пазнаёміць з сучасным беларускім мастацтвам не толькі еўрапейскую публіку, але і шырокае кола суайчыннікаў. Адкрыццю павільёна будзе папярэднічаць “разведка боем” — ладны шэраг разнастайных выставак і дыскусій, прызначаных апрабаваць тыя ці іншыя ідэйныя хадзі. Пройдуць яны ў Мінску. А па сканчэнні біенале ўсе ахвотныя здолеюць убачыць і ўвесь праект — цалкам і ў канчатковым выглядзе.

— Ведаецца, заніжаная самаацэнка — гэта кшталту ментальнай хваробы некаторых беларусаў, — пасміхаецца Міхаіл Баразна. — Маўляў, і бульба ў нас драбнейшая, чым у суседзяў, і яблыкі нейкія зялёныя... Што ўжо пра мастакоў казаць! Думаю, ад такой хваробы пара лчычыцца. Удзел у прэстыжных міжнародных імпрэзах гэтаму толькі паспрыяе.

Рэжысёр, а не цэрбер

Прамовіўшы слова “ўпершыню”, належыць зрабіць агаворку. Многія памятаюць, што беларускія мастакі ўжо мелі выстаўку на Венецыянскай біенале 2005 года.

— Так, гэта была прэзентацыя сучаснага мастацтва Беларусі, але зусім не паўнаўдаснае нацыянальнае павільён, — кажа адзін з саку-

куль яшчэ не агучаны). Міхаіл Баразна таксама не спяшаецца раскрываць усе карты і падрабязна дзясціцца сваімі задумамі.

— Можна, Беларусі як навічку на біенале трэба абраць тактыку агрэсіўнага самапазіцыянавання: скандалы, эпатаж і г. д.? У сучасным мастацтве яна нярэдка спрацоўвала... — задаю яўна правакацыйнае пытанне.

— Маецца рацыю: гэта лёгкі шлях, — пагадзіўся куратар. — Але гэта шлях, які вядзе ў тупік. Тады любы вынік нашага ўдзелу ў біенале быў бы паражэннем. Бо функцыі сучаснага мастацтва куды больш пачэсныя, чым банальны эпатаж публікі: яно павінна адкрываць новыя далегляды ў свядомасці глядача. Сучасныя мастацкія практыкі — свайго кшталту візуалізаваная форма філасофскага дыскурсу. Прычым апошнім часам нярэдка чуваць меркаванне, што візуальная культура істотна апырэдзіла інтэлектуальную рэфлексію. Яна глыбока і ёміста выказваецца на такія тэмы, як чалавек, грамадства, навакольнае асяроддзе... Тыя мастакі, якія робяць стаўку на скандал, цікавыя мне хіба як даследчыку, але зусім не як куратару.

“Кутні камень” павільёна — гэта канцэптуальная пабудова прасторы. Яна фарміруецца не на асобных творах, а на цэласнай ідэі. У якасці прыкладу, Наталля Шаранговіч згадала ідэю, аднойчы скарыстаную расійскімі куратара-

Ужо сёння арганізацыйная група спрабуе прадухіліць магчымыя праблемы. Яны могуць узнікнуць у звязку з тым, што для экспанавання твораў сучаснага мастацтва не вельмі пасуюць помнікі архітэктуры. А Венецыя, як вядома, — гэта суцэльны помнік архітэктуры.

Мяркуюцца, што плошча беларускага павільёна не перавысіць 300 квадратных метраў. Але яе ўдасца пашырыць — за кошт віртуальнай прэзентацыі гісторыі айчыннага contemporary art.

— Трэба засведчыць для заходніх спецыялістаў, што беларуская мастацкая практыка апошніх дзесяцігоддзяў арганічна ўпісваецца ў сусветны эстэтычны дыкурс, што меркаванне адносна ізаляванасці нашага культурнага асяроддзя значна перабольшана, — кажа Міхаіл Баразна. — Увогуле, візуальная культура заўсёды была лакмусавай паперкай, індикатарам стану грамадства. І таму наша місія — вельмі адказная.

— Без нацыянальных адметнасцей мы нікому не будзем цікавыя, — дадае Наталля Шаранговіч. — Але іх трэба адлюстраваць сучаснай мастацкай мовай. Наша галоўная задача — пазіцыянаваць Беларусь як яркую і цікавую еўрапейскую краіну.

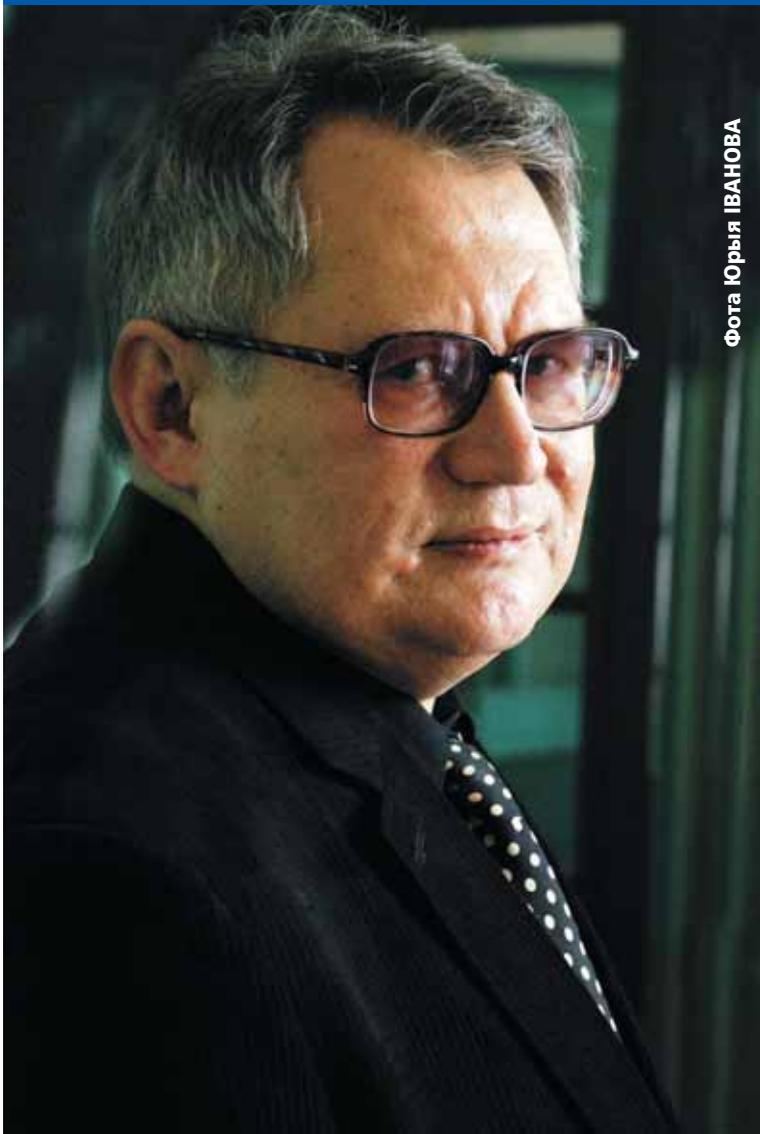
Ілля СВІРЫН

P.S. “Культура” была запрошана рабочай групай па падрыхтоўцы беларускага павільёна на 54-й Венецыянскай біенале стаць інфармацыйным спонсарам праекта.

Усе самыя свежыя навіны аб працэсе падрыхтоўкі чытайце на нашых старонках.

Працяг дыскусіі

Сёння мы працягваем размову аб сучаснай беларускай драматургіі, распачатую летась (“К” № 48 за 2009 г.). Гэтым разам сваім меркаваннем падзеліцца адзін са стратэгаў “фарпостаў” айчыннага тэатральнага мастацтва — мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа Рыд ТАЛІПАЎ. Якім жа бачацца рэжысёру, што толькі летась узначаліў славыты калектыў, “месца” новай беларускай драматургіі на нацыянальнай сцэне, яе лёс і пастановачныя перспектывы? Бо не сакрэт, што ад таго, ці заўважаць новы твор беларускага аўтара на вядучых пляцоўках краіны, шмат у чым залежыць далейшы сцэнічны лёс п’есы, ды і імгэт, такі неабходны для творчага натхнення любому драматургу, а пачынаючыму — асабліва. І хача, як спяваецца ў вядомай песні: “Пусть не решит нам всех проблем...”, падалося вельмі важным высветліць і дэталева абмаляваць тыя ідэйна-мастацкія вектары ў дачыненні да нацыянальнага драматургічнага прадукту, які сёння і ў бліжэйшым будучым вызначыць рэпертуарную і творчую палітыку аднаго з вядучых тэатральных калектываў краіны.

Фота Юрыя ІВАНОВА

— Пачну з пытання, без якога ў нашай размове не абыходзіцца: якой вам бачыцца сучасная беларуская драматургія?

— Я нагадаю вам гісторыю аб тым, як Леў Талстой раіў Антону Чэхава не пісаць п’ес, кажучы, што той не драматург. Ён жа, дарэчы, сцвярджаў, што і Шэкспір — вельмі слабы аўтар. Але ж і Чэхаў для Талстога, і Шэкспір для сваёй эпохі з’яўляліся менавіта сучаснымі аўтарамі. Быць сучасным драматургам надзвычай складана — яшчэ цяжэй, чым быць сучасным рэжысёрам ці артыстам. Мы так ці інакш запатрабаваны тэатрам, а вось калі драматург піша толькі “ў стол”, у яго няма аніякай магчымасці развівацца.

Так гістарычна склалася: драматург мусіць знайсці, сустрэць “свайго” рэжысёра. Ну што было б, каб той жа Чэхаў не пазнаёміўся з Нёміровічам-Данчанкам? Мы ж ведаем пра лісты, у якіх Нёміровіч літаральна ўгаворваў Станіслаўскага паставіць Чэхава, і той згадзіўся толькі пасля доўгай “асады” і настойлівых просьб свайго калегі.

Размаўляць наконт сучаснасці тых ці іншых твораў вельмі небяспечна. Але мы, прафесіяналы, калі ведаем, што хочам убачыць на сцэне, і ў п’есе шукаем адпаведную вібрацыю.

— Як, чытаючы п’есу, разумееце, што гэта — якасны драматургічны матэрыял?

— П’еса не абавязкова мусіць быць дасканала напісанай з пункта гледжання кампазіцыі. Мне нашмат больш цікавая думка, якую спрабуе данесці аўтар. Няхай не крыўдзяцца драматургі, але для мяне словы ў гэты момант адыходзяць на другі план — у свой час чалавецтва прыдумала іх для таго, каб за імі хаваць свае сапраўдныя думкі і жаданні. І таму ключавым адказам на ваша пытанне будзе наступнае: калі драматург ведае, пра што і дзеля чаго ён піша, — гэта будзе цікава.

— Каб у вас з’явілася абсалютна цудоўная магчымасць сустрэцца са Станіслаўскім сам-насам, каго з беларускіх аўтараў вы яму рэкамендувалі б, гэтак жа, як у свой час Нёміровіч-Данчанка — Чэхава?

— Я, напэўна, сам задаў бы яму падобнае пытанне пасля таго, як той пазнаёміўся з беларускай драматургіяй, і прапасаў бы ягоных рэкамендацый. Лічу, гений здольны прарвацца скрозь драматургічную “пену” дня сённяшняга і ўсё роўна памкнуцца да чалавека. І калі б убачыў твор, у якім раскажваецца гісторыя цікавай, небанальнай асобы, думаю, ён сказаў бы, што гэта добра. Сёння ж не толькі драматургі, але і ўвесь наш тэатр ў большай ступені думае не пра гэта, а пра свайго галоўнага і самага страшнага “цэнзара” — касу. Маўляў, пойдзе п’еса або не, ці збрэ яна добрую касу? Я так пытанне не стаўлю і магу ганарыцца

тым, што заўсёды працаваў з добрай класічнай драматургіяй: творамі Чэхава, Тургенева, Астроўскага...

— Падтрымліваючы думку, што “добры драматург — мёртвы драматург”?

— Гэта вы ў мяне на сайце прачыталі?.. Часта, на жаль, так і аказваецца. Але ж, гледзячы ў якім накірунку гэтую думку развіваць. Я паставіў нямаля спектакляў па творах сучасных нашых драматургаў: “Кім” Аляксея Дударова, “Стомлены д’ябал” і “Саламея і яе амараты” Сяргея Кавалёва, “Восеньскі блюз” Георгія Марчука, “Такую доўгую навальніцу” Святланы Бартохавай. Калі мяне ў свой час запрасілі на пастаноўку ў Польшчу і прапанавалі выбраць твор, я ўзяў п’есу Кавалёва.

— Коласаўскі тэатр, у якім вы з’яўляецеся мастацкім кіраўніком, вядомы тым, што вельмі цесна працуе з беларускімі драматургамі, у тым ліку і з мясцовымі — віцебскімі. Вы ўжо наладзілі з імі пэўную творчую сувязь?

тае” са сваёй будзённасці, у той жа самы час, як і творчасць таксама перапрабляе гэтае штодзённае жыццё. Таму я не стаў бы казаць пра “прыватнае жыццё”.

— І хто з драматургаў прыняў гэтую прапанову?

— Пагадзілася Дзіяна Балыка. Але я, вяртаючыся да сваёй думкі, не люблю, калі мы ў жыцці вялікіх людзей пачынаем шукаць нейкія заганы...

— Ды ўсё ж “фірмовым стылем” п’ес Дзіяны Балыка з’яўляецца тое, што яна “надзяляе” сваіх герояў пэўнымі захворваннямі, такімі, як цукровы дыябет, ВІЧ або сексуальныя расстройства...

— Пакуль што не магу сказаць, якім стане твор. Але Дзіяна цудоўна ведае мой густ і разумее, што праз некаторыя рэчы я ніколі не пераступлю, бо для мяне ў прафесіі існуюць свае табу.

— Якога кшталту?

— Гэта мой сакрэт. Магу сказаць толькі ў агульных рысах: нельга “кідаць” на сцэну ўсё. Сцэна ўсё-такі — не сметніца.

Рыд ТАЛІПАЎ, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа:

“Сцэна — не сметніца”

— Пакуль што не, але запрашаю ўсіх віцебскіх драматургаў да сябе. Я маю патрэбу ў такіх стасунках, бо лічу, што тэатр мусіць быць больш адкрытым для кантактаў. Ну і, натуральна, як рэжысёр-пастаноўчык заўсёды шукаю цікавыя, моцныя п’есы. Для творцы гэта вельмі важна — працаваць з якаснай драматургіяй.

— Цікавая размова ў нас атрымліваецца: я задаю вам пытанне пра беларускую драматургію, а вы мне адказваеце — пра “добраю”. Ці не бачыцца ў гэтым своеасаблівае раздзяленне, размежаванне згаданых паняццяў?

— Так, магчыма. Але ж і я не схільны залічваць да беларускай драматургіі ўсё без разбору, толькі таму, што гэта ідзе на сцэне на беларускай мове. Не хачу нікога пакрыўдзіць, але ведаю нямаля гэтых п’ес, якія аніякім чынам не ўзнікаюць праблем і пытанняў народа, нашага менталітэту ў цяперашні час. Вось Кандрат Крапіва, Андрэй Макаёнак, Мікола Матукоўскі — гэта сапраўдныя беларускія драматургі, і нават “Зяцюканы апостал” Макаёнка, ідучы па ўсім былым Савецкім Саюзе, быў менавіта беларускай п’есай.

— Вернемся да згаданай вамі “касы”. Як лічыце, у якой ступені сучасная беларуская п’еса можа адпавядаць гэтай патрабаванню часу?

— Яна абсалютна здольная быць каварай. Іншая справа, што калі мы будзем дасягаць гэтай мэты, узнікаючы ў спектаклях адно толькі пытанні “ніжэй по-ясу”, гэта наўрад ці будзе правільна. І хача гледачам у пэўны момант тое можа нават падабацца, мы мусім не патураць зале, а — весці яе за сабой.

— Некаторы час таму ў Інтэрнеце прайшла інфармацыя, што па вашай ініцыятыве ў віцебскім тэатры распачалася праца па стварэнні п’есы як асновы для будучага спектакля, канцэпцыя якога — “прыватнае жыццё Якуба Коласа”.

— Калі быць дакладным, я хачу мець п’есу пра Якуба Коласа, і менавіта з гэтай прапановай звярнуўся да некалькіх нашых драматургаў. Падрабязна вывучаючы асобу Песняра, я зразумеў, што ў яго было вельмі цікавае чалавечы жыццё. А мы не павінны забываць: мастак “вырас-

— Якім чынам вы арганізуеце працу з драматургам? Наколькі важная для вас сумесная работа?

— Калі я бяруся за п’есу, то ніколі не стаўлю перад сабой задачы “перарабіць” драматурга. Дапускаю хіба толькі некаторыя нязначныя тэкставыя скарачэнні, і выключна з прычыны таго, што аўтары часта ў жаданні быць пачутымі і да канца зразуметымі, ужываюць для гэтага вельмі шмат слоў, без якіх можна абысціся. Бо, у рэшце рэшт, прынцыповаць сітуацыі ў тым, што драматург стварае п’есу, а я — спектакль.

— Вы прытрымліваецеся прынцыпу падзелу працы?

— Зусім правільна!

— А як жа ідэя сумеснай творчасці і вера ў тое, што сапраўдны тэатраль-

ны шэдэўр нараджаецца толькі тады, калі рэжысёр і драматург працуюць плячо ў плячо?

— Я дазваляю сабе думаць па-іншаму. І гэта прынцыпова. Перакананы: драматург у тэатры — фігура трагічная. Ён жа, калі піша свой твор, уяўляе сабе ўсё гэта “ў фарбах”, для яго за тэкстам стаяць жывыя вобразы. А трапіўшы на рэпетыцыю, дзе ўсё яшчэ толькі пачынае “брадзіць”, ён жа можа спалохацца.

— Значыць, драматурга не трэба пусіць на рэпетыцыі?

— Чаму ж, пускаць можна. Іншая справа, што ад яго нельга патрабаваць таго, што на гэтым этапе работы павінен выконваць ужо сам рэжысёр. Ён раскажаў нам гісторыю, у тэатра ж і ў рэжысёра, адпаведна, — зусім іншыя выразныя сродкі.

— Пытанне “на коду”: якія беларускія драматургі і іх п’есы ў вашым рэжысёрскім партфелі?

— Ёсць такія, якія чакаюць свайго часу, але зараз я іх не назаву.

— Чаму?

— Каб іншыя не перахапілі! Гэта мой сакрэт. Я хачу адкрыць іх. Ёсць абсалютна невядомыя імёны — яны ў мяне захоўваюцца...

— Колькі гадоў захоўваюцца, калі не сакрэт?

— Некалькі месяцаў, не гадоў, — да “салення” і “марынавання” яны яшчэ не дайшлі... Добра, ёсць у мяне вельмі цікавая п’еса Святланы Бартохавай: вельмі хацелі бы папрацаваць з яе драматургіяй яшчэ раз. Таксама жадаў бы паставіць Алену Папову: прыйдзе час, і менавіта праз яе п’есы мы шмат даведаемся пра тое, чым, якімі праблемамі мы жылі. Ёсць у мяне і такія імёны, якія яшчэ зусім не вядомыя... Я — чытаючы рэжысёр.

Гутарыла Таццяна КОМАНОВА

Рэзюме візаві

Адной з прычын таго, што на сцэнах нашых тэатраў так мала сучасных беларускіх п’ес, з’яўляецца не што іншае, як рэжысёрская абачлівасць — бадай, гэткую выснову дае падставы зрабіць наша сённяшняя гутарка. Рэжысёры проста не спяшаюцца кідацца ў вяр новай, неправеранай, а часам вельмі складанай для класічнага разумення і ўспрыняцця сучаснай п’есы. З аднаго боку, абачлівасць гэтую, канешне ж, можна зразумець: любы рэжысёр, а мастацкі кіраўнік тэатра — асабліва, мусіць дбаць не толькі пра рэалізацыю ўласных творчых амбіцый, але і пра сваіх акцёраў, задавальненне глядацкіх густаў, а таксама пра такую “жахлівую”, паводле іх слоў, “касу”. Але ж, калі паглядзець на гэтую “аксіёму” з іншага боку, становіцца відавочна: менавіта падобная асяцярожнасць, а часам нават і насцярожанасць, вельмі часта і не дазваляе рызыкаваць. Каб урэшце — “выпіць шампанскага” не толькі за ўласны пастановачны поспех, але і за новыя імёны ў драматургіі, якія, магчыма, дадуць шанц па-новаму раскрыцца акцёрскім індывідуальнасцям, а таксама, цалкам верагодна, прывабяць у тэатр і тыя катэгорыі гледачоў, якім даспадобы не толькі спакойныя і размераныя сцэнічныя “палотны”, але і вострыя, колкія, крыху “непрычасаныя”, але жывыя і пульсуючыя тэатральныя выбухі-споведзі.

У аднозненне ад драматургіі, якая ў большай ступені адносіцца да літаратуры, тэатр — мастацтва, заснаванае на непахісным прынцыпе “тут і зараз”. І ніводзін спектакль не здольны па прыродзе сваёй працыць болей, чым доўжыцца яго рэальны сцэнічны час. Менавіта таму, у аднозненне ад драматургаў, якія могуць дазволіць сабе пісаць “у стол” і марыць “правацца скрозь час”, стаўшы новымі шэкспірамі і чэхавамі XXI стагоддзя, тэатр такой раскошы проста не можа сабе дазволіць. Ён павінен жыць днём сённяшнім і дыхаць тым жа паветрам, што і людзі, для якіх ён існуе. І не забывацца штораз ставіць перад сабой пытанне аб тым, якому тыпу рэжысёраў аддае перавагу сучасны глядач: філосафам, што разважаюць у сваіх спектаклях з пазіцыяй вечнасці, альбо рэалістам, якія спяшаюцца “ўхапіць за хвост” дзень сённяшні?

Т.К.

10-годдзе Свята музыкі ў Заслаўі (гл. "К" № 4 за 2010 г.) — мінімальна па гістарычных мерках дата, каб адзначыць унёсак гэтага фестывалю ў цяперашнюю культурную палітру краіны. Аднак якраз яго "лакальнасць" па-свойму і мэтанакіравана ўздзейнічае на агульнае развіццё нацыянальнай культуры.

Тым больш, што Заслаўе — зусім не **світанак**

руху "наперад, у мінуўшчыну" па малых гарадах краіны. Першым такім "аб'ектам" увагі народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінберга і Нацыянальнага канцэртнага аркестра пад яго кіраўніцтвам стаў Нясвіж, дзе

Міхаіл Фінберг.

скай школе мастацтваў (яна нядаўна справіла 50-годдзе), нарэшце, блізкасць да сталіцы, якая дыктуе той школе як плюсы (сюды з ахвотай едуць лепшыя выкладчыцкія кадры), так і мінусы (лепшыя вучні могуць гэтак жа без праблем вучыцца ў сталіцы), — усё гэта арганізатары змаглі скіраваць на карысць. У выніку ўзнікла падабенства гэткага музычна-мастацкага "салона", якімі славілася ў мінулым Беларусь. Салон на сучасны манер — ці ж гэта не шлях да новых святкаванняў? Не масавых, а скіраваных на

мерная або (яшчэ часцей) у пералажэнні для разнастайных камерных складаў Нацыянальнага канцэртнага аркестра: ансамбляў трубацоў ("Інтрада"), кларнетыстаў, флейтыстаў, салістаў на драўляных духавых, струннага квартэта, камернага аркестра. Маэстра збірае пад сваім "дахам" лепшых музыкантаў краіны, колькасць якіх усё пашыраецца. Зусім нядаўна ў складзе калектыву з'явіўся вакальны ансамбль на чале з Наталляй Міхайлавай: зараз у Заслаўі ён спяваў не толькі арыгінальную харавую музыку, але і акапальныя пералажэнні песняў С.Мянюшкі і раманса М.К. Агінскага. Адылія і сольныя "прэзентацыі" — артысты аркестра і першай скрыпачкі Струннага квартэта Алены Драко, якая з камерным аркестрам пад кіраўніцтвам В.Сарокі выканала часткі Канцэрта М.Карловіча, кантрабасіста аркестра Дзмітрыя Саўчыка і пі-

скіраваны яшчэ і да патэнцыйных аматараў-практыкаў. Вядома, пералажэнні, што выконваюць музыканты аркестра, — вяршыня віртуознасці, яны не прызначаны для мілых "хатніх забавак". Але важны сам прычып ансамблеваасці! І ён атрымаў ужо свой плён. Адметнай заслаўскай традыцыяй, што вылучае гэтае камернае свята сярод іншых падобных, стаўся конкурс юных музыкантаў Мінскай вобласці. Дарэчы, запрашальнікі на яго распаўсюджваюцца сярод вучняў мясцовых агульнаадукацыйных школ. Мудрае рашэнне, як заўважыла на прэс-канферэнцыі В.Дадзіёмава: натхніўшыся, учарашнія слухачы хутка самі могуць стаць навучэнцамі такіх устаноў. А сёлета яшчэ і складзеная ёй кніжка выйшла — "У сядзібе Рагнеды: да 10-годдзя асветніцкіх святаў у Заслаўі". Гэта не звычайны фестывальны буклет з пералікам падзей і выканаўцаў (хаця і гэты даведнік тут

Свята на вяршынях віртуознасці

ажно на пяць гадоў раней нарадзіліся "Музы Нясвіжа". Увогуле ж, "Заслаўе-2010" сталася 105-м (!) фэстам, зладжаным М.Фінбергам! І на іх усіх не толькі ўзнімаўся вялікі пласт нацыянальнай спадчыны. Літаральна на кожным праводзіліся паралелі: Беларусь і **свет.**

Акцэнтаваліся постаці як прызнаных у нас і за мяжой беларускіх кампазітараў, так і тых, чые імёны былі вядомыя раней хіба рэдкім спецыялістам. Гучалі творы замежнікаў, для якіх наша краіна стала другой радзімай, а таксама шматлікіх ураджэнцаў Беларусі, што атрымлівалі часцяком сусветнае прызнанне. Прычым кожны наступны такі фестываль быў не падобны на іншыя, бо меў, найперш, адметную архітэктурна-гістарычную "разыначку", якая ўплывала і на ўласна музычны складнік. Што ж да Заслаўя, дык месца тут папраўдзе **святая**,

намоленае, наўпрост звязанае з імем Рагнеды. Здавалася б, у такім атачэнні адно царкоўнае песняспевы выконваць, але М.Фінберг, узброіўшыся навуковай падтрымкай доктара мастацтвазнаўства, прафесара Вольгі Дадзіёмавай, знаходзіць штораз новыя канцэптуальныя абгрунтаванні. І ўсё пашырае ды пашырае пачатковы імпульс —

як мага хутчэй вярнуць у выканальніцкую практыку лепшыя творы нашай музычнай спадчыны: далёкай, зусім нядаўняй і нават сучаснай, што ўзнікае акурат сёння. Па назіраннях В.Дадзіёмавай, агучаных на прэс-канферэнцыі, "заслаўскі фестываль даў поўную палітру развіцця культуры Беларусі". Сапраўды, ці ж гэта не святая справа? Таму змена "жанравага" азначэння з'явы — не проста фестываль, а менавіта **святая** —

зноў-такі, чым не канцэпцыя? Ну, а само святочнае "начынне", у чымсці традыцыйнае для ўсіх малых гарадоў (не толькі канцэрты, але і выстаўкі, навуковыя канферэнцыі), у кожным з іх мае свае асаблівасці. Каляндарнае "месцазнаходжанне" заслаўскіх святкаванняў, адсутнасць у горадзе буйных канцэртных пляцовак, што вымушае ладзіць канцэрты ў Заслаў-

СВЯТЛО

душы. Гасцей тут сустракаюць у вестыбіюлі, які набывае абрысы гасцёўні. На сценах — чарговы тэматычны вернісаж. Музіцыруюць выключна мясцовыя калектывы (часцей — ансамбль выкладчыкаў школы). Пасля ж урачыстага адкрыцця з хлебам-саллю шануюнае спадарства "перацякае" непасрэдна ў канцэртную залу — не больш, як на сотню з нечым месцаў (як адзначыў першы намеснік старшыні Мінаблвыканкама Віктар Шчэцька, "прыемна, што да гэтага свята ў зале школы зрабілі рамонт"). І хаця сцэнічная прастора змешчана на подыуме, яе адлегласць ад глядацкай "тэрыторыі" настолькі малая, што не адчуваецца ўвогуле. Чым не салоннае яднанне гасцей з гаспадарамі? Дый музыка гучыць — адпаведная, скрозь ка-

яністкі Дашы Мароз, якія сыгралі Элегію А.Багатырова. Можна колькі заўгодна шкадаваць, што некаторыя сімфанічныя творы XIX — XX стагоддзяў, арыгіналы якіх напоўнены каларыстычным суквеццем тэмбраў, гучаць, як і ўсё астатняе, у пералажэннях. Але чыя віна, што сімфанічныя калектывы звяртаюцца да гэтых партытур куды радзей за М.Фінберга, а то і не звяртаюцца ўвогуле? Маэстра ж упарта ўводзіць творы ў сферу камернага музіцыравання, адкрытага для ўсіх, хто валодае тым ці іншым музычным інструментам і мае такіх жа паплечнікаў. І гэта ўжо не проста **асвета** —

асвета ўдвая. Калі традыцыі сімфанічных канцэртаў спрыяюць выхаванню дасведчаных слухачоў, дык традыцыі камернага музіцыравання

змешчаны). Сярод мноства раздзелаў звернем увагу і на сіцы гістарычны агляд сядзібнай культуры Беларусі, і на звесткі пра старадаўніх кампазітараў, чыя музыка гучала ў Заслаўі.

Дарэчы, праз год, падобна на тое, сведкамі камерных выступленняў могуць стаць і тыя, хто прыйшоў сёлета на заключны акорд — песенны канцэрт калектыву: што ні кажыце, а дэмакратычныя "песенныя акцыі" здольныя спрыяць цікавасці і ўласна да камернага свята. Звяртаючыся да журналістаў, М.Фінберг адзначае: "Мы робім гэтыя фестывалі, каб выхаваць людзей, якія ведалі б гісторыю музычнай культуры сваёй краіны". Так што ўсе мы — сведкі і ўдзельнікі гэтага працэсу выхавання.

Н.Б.
Фота Юрыя ІВАНОВА

Калі б у ансамбля "Песняры" ў першай палове 1990-х выйшаў альбом з новым на той час матэрыялам, дык ён, мусіць, атрымаўся б у многім падобны на дыск "Песняры. Песні Алега Молчана". Абсалютная большасць з пятнаццаці твораў альбома (а сярод іх — "Малітва", "Маргарыта", "Кума", "Мілая жанчына", "Стася", "Хрыстос воскрес") добра вядомая шырокаму слухачу, але выйшлі яны разам упершыню. Рэліз дыска стаў нагодай прапанаваць кампазітару паразважаць: "Песняры" 1990-х — якія яны?

Матэрыялу — на "трайнік"!

— А колькі яшчэ засталася работ, напісаных у "Песнярах", якія абавязкова хацелася б выдаць! — кажа кампазітар. — Каб гэтага дазвалялі аб'ёмы дыска, абавязкова ўставіў бы ў альбом акапальную версію "Купалінкі". Дарэчы, гэтая песня гучала як падарунак у Георгіеўскай зале Крамля пры адной з сустрэч прэзідэнтаў дзяржаў — удзельніц СНД. Хацелася б выдаць цалкам і ўсю праграму "Ave Sole, або Слова Скарыны". Усё ж гэта першы мой маштабны твор. Так, цяпер бачу, што тая праграма, як кажуць, вельмі "маладая", аднак — смелая, дзёрзкая, жывая... Яе аўтарам быў малады чалавек, які прагнуў самарэалізацыі. Ужо з гэтага матэрыялу цэлы дыск сабраўся б! А яшчэ хачу дапісаць астатнія нумары праграмы

Што адгадаў Алег Молчан пятнаццаць разоў?

"...Sole" і сола

"Родныя песні" на вершы Янкі Купалы з удзельнікам ансамбля "Песняры" розных гадоў. Пачатак яе прадставіў на канцэрце ў філармоніі пазалетаў і на новым CD. Дарэчы, пад найменнем "Песняры" разумею не столькі ўдзельнікаў ансамбля, колькі членаў той супольнасці музыкантаў, узгадаваных Уладзімірам Мулявіным...

І "Чэсць...", і "Чесць..."

— Дыск гэты і сапраўды склаўся як адзін з вяршыняў магчымага альбома тых, 1990-х, гадоў. Часцяком чую, што, маўляў, у 1990-я ў "Песнярах" быў творчы крызіс. Гэта мяне заўжды здзіўляла. Папершае, ансамбль да свайго 25-годдзя першым з калектываў постсавецкай прасторы запісаў альбом на адной са славытых галандскіх студый. Па-другое, грандыёзным было святкаванне 25-годдзя "Песняроў", дзе адбылася канцэртная прэзентацыя праграмы "Голас душы" з нашымі камерным хорам і "Харошкамі", у 1991-м выйшаў "Вянок" на вершы Максіма Багдановіча, у 1996 — 1997 — "Вольнасць". Нарэшце, колькі напісана песень удзельнікамі ансамбля! У гэты перыяд Мулявін стварыў "Слуцкія ткачыхі", "Чырвоную ружу", "Чесць имею", "Чэсць табе, Марыя!". Гэта проста шэдэўральныя палотны! Пісаў музыку я, таксама Алег Аверын... Сёння можна дакладна канстатаваць:

гэта час, калі стваралася гучанне новых "Песняроў" і творы гэтага перыяду набылі вядомасць...

Саунд з "разыначкай"

— Каб пастаянна развівацца, патрэбна ўлічваць тыя трансфармацыі, якія адбываюцца навокал. Аксіёма? Вось і ў музыцы без яе ніяк. Скажам, у 1990-я актуальнымі сталі сінтэзатары, таму і не дзіва, што ў "Песняроў" з'явілася электроннае гучанне. З іншага боку, не было магчымасці вывесці на сцэну 12 — 14 музыкантаў, як у канцы 70-х — пачатку 80-х. Але, пагадзіцеся, без такіх змен ансамбль аказаўся б далёка ў хвасце музычнай эвалюцыі. А цяпер многія з правяраных часам "песняроўскіх" хітоў мы папросту не ўяўляем без лёгкай "разыначкі" электроннага саунду...

Хіт — гэта...

— Вось вы пытаецеся, як напісаць хіт... Калі я толькі-толькі прыйшоў у "Песняры", я ўвесь час прыставаў да Мулявіна з тым са-

мым пытаннем. Дзе толькі не "лавіў" яго! А ён мне смеючыся: "Ды адчапіся ты! Працуй — і ўсё атрымаецца!" І вось, папрацаваўшы столькі гадоў, я зразумеў толькі адно: сакрэтаў хіта — няма, ёсць толькі вобразнасць і адраснасць песні. А часцей за ўсё — не адгадаеш! Важная і гісторыя да песні, а яна ўжо прыходзіць з гадамі. Арыфметычна ж песня становіцца папулярнай з-за рытму, харызмы выканаўцы, матыву або шматразовага паўтарэння. Атрымліваецца вельмі простая арыфметыка.

Занатаваў
Сяргей ТРАФІЛАЎ

“Мне трэба, каб я ўбачыў... святло”

Палі жыцця Сяргея Каткова

“Пейзаж, які ўсміхаецца” — пад такой назвай у Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь працуе выстаўка жывапісу Сяргея Пятровіча Каткова. У кастрычніку 2011-га культурная грамадскасць краіны адзначыць 100-гадовы юбілей з дня нараджэння гэтага знакамітага мастака і выдатнага педагога. Таму гэтая экспазіцыя — своеасаблівае прэлюдыя да будучай падзеі.

Біяграфію Сяргея Пятровіча, чалавека, з якім я часта сустракаўся на працягу апошніх гадоў яго жыцця, можна было б пачаць з таго, як ён, хлопцём з вёскі Скрынічына тагачаснай Саратаўскай губерні, спасцігаў пачатковую прафесійную граматы ў свайго любімага школьнага настаўніка малявання — І.Пятаніна. Або — з вучобы ў Пензенскім мастацка-педагагічным тэхнікуме, дзе яму пашчасціла быць знаёмым з вядомым мастаком, вучнем І.Рэпіна, І.Горушкіным-Саракапудавым...

А колькі дарог, трагічных і мужных, давялося прайсці С.Каткову па палях баёў Вялікай Айчыннай, змагаючыся з гітлераўцамі і японскімі мілітарыстамі!.. І побач з аўтаматам — заўсёды быў аловак. У мастака захавалася шмат акварэльных і карандашных партрэтаў, накідаў, замалёвак: цяжкія дарогі вайны, зямлянкі, паходныя калоны, вызваленыя гарады і вёскі... Дарэчы, упершыню яны экспанаваліся яшчэ ў 1944 годзе — на выстаўцы ў Каўнасе, арганізаванай мастакамі 3-га Беларускага фронту. Але, бадай, галоўным у яго творчасці да канца жыцця быў пейзаж: лірычны, эпічны, гарадскі, індустрыяльны. Пейзаж, не крануты рукой чалавека, і пейзаж, пераўтвораны стваральнай воляй людзей. Адзін з іх — “Лагойшчына”, падарунак Сяргея Пятровіча, — сёння ўпрыгожвае маю хатнюю жывапісную калекцыю.

Уся Беларусь, яе рэкі і азёры, рытмы партоў, палі і лясы, цвіценне чаромхі, вясновыя разлівы, дары зямныя, высокае неба, Прыпяць, Сож, Днепр, Лепельшчына, Міншчына, Гомельшчына — вось толькі маленькая частка дыяпазону работ С.Каткова, для якога прырода была крыніцай натхнення, пастаянным спадарожнікам, вернасьцю якому ён захаваў на ўсё жыццё.

Творчы шлях мастака быў шляхам зайздроснага пастаянства. Не, ён не паўтараў сябе ад пейзажа да пейзажа, ад нацюрморту да нацюрморту — у яго быў рознабаковы, упэўнены ў сабе, лёгкі, радасны талент, які суіснаваў у гармоніі з жыццём. І ў першую чаргу — з жыццём блізкай і дарагой для яго Беларусі, хоць з задавальненнем пісаў ён на Поўдні, у Прыбалтыцы, Сібіры.

С.Каткоў. “Расвітнела чаромха”.

Квяцісты май, талая вада, яліны на ўскрайку лесу, бяскрайняе лагойскае неба, чаўны ля ракі і васількі, снапы вусатага ячменю і помнікі старажытнай архітэктуры, мінскія вуліцы і Бярэзінскі запаведнік, валуны на палях ператвараліся ў С.Каткова ў мастацкія навелы. Сціплыя, бяскітасныя, нібыта для сябе напісаныя, яны радуць нас сваёй праўдай, эмацыянальнасцю, душэўнай чысцінёй.

Кампазіцыя, лінія, колер, прастора — вось асноўныя элементы яго вялікіх і малых палотнаў. Ён ніколі не капіраваў, не прытрымліваўся дакладна натуре, аднак яго лугі і рэкі, масткі і вясковыя хаты, усходы і заходы, лета і восень, новабудуўлі і забытыя цэрквы такія

праўдзівыя, быццам ты убачыў іх сам. А між іншым, калі на другім пейзажы мастака нам сустрэнецца той жа матыў, але ўжо ў нечым няўлоўна зменены, — мы зноў прыемем і палюбім яго такім, якім гэтым разам паказаў яго майстар. Прыемем таму, што сваімі свабоднымі мазкамі Сяргей Пятровіч перадаваў настрой, стан — менавіта тое, у чым прыгажосць і сутнасць любога пейзажа.

Ён мне казаў: “Мне трэба, каб я ўбачыў стан, святло. Я імкнуся выказаць тое, што ўбачыў. У кожнага дня — сваё аблічча, штохвілінна штосьці змяняецца. Трэба паспець ухапіць, запомніць...” Так ён “ухапіў” і назаўсёды занатаваў для нас і цудоўныя восеньскія сланечнікі, і лета на Бярэзіне, і лагойскую зіму, і вясновую адлігу, і лепельскі поўдзень у Ждановічах, і лодачныя станцыі пад Мінскам, і панараму старажытнага Полацка.

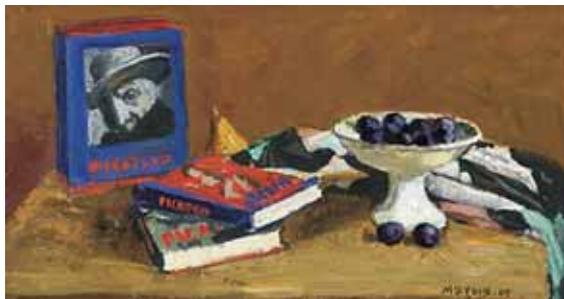
А колькі душэўных сіл і здароўя аздаў Сяргей Пятровіч педагагічнай дзейнасці! 35 гадоў кіраваў ён мастацкай студыяй Палаца піянераў у Мінску, а яшчэ выкладаў у мастацкім вучылішчы і Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчым мастацтве. Сярод яго вучняў — А.Анікейчык, У.Стальмашонак, В.Сумараў, Л.Левін, З.Літвінава, М.Данцыг, С.Гарбунова, У.Тоўсцік, У.Гоманаў, Н.Шчасная, У.Савіч і шмат іншых, хто сёння з’яўляецца гордасцю нашай нацыянальнай культуры.

Сяргея Пятровіча няма з намі ўжо 34 гады (ён пайшоў з жыцця 17 лютага 1976 года). Але застаюцца жыць яго творы. Застаецца светлая памяць аб ім усіх, хто ведаў яго, сябраваў з ім...

Б.К.

С.Каткоў. “Асенні вечар”.

М.Ісаёнак. “Нацюрморт з альбомам Пікаса”.

Бэз у прасторы сэрца

У Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстаўка жывапісу “Каляровыя імпрэсіі” Марыі Ісаёнак. Калі заходзіш ва ўтульную невялікую залу, адразу трапляеш у шматколёрную яркую прастору жыццьялюбства і дабрыні, гармоніі і далікатнасці, філасофскага роздуму і спакою. І гэта ўсё яна — вядомая наша мастачка Марыя Ісаёнак.

Яе творчая манера — вельмі эмацыянальная, душэўная, імпрэсіўная. Яна дасканала валодае колерам, тонам, маляўніцтвам. Палітра яе жывапісу — насычаная, актыўная, дынамічная. У асноўным, дамніваюць цёплыя залацістыя колеры. Творца па-майстэрску прыводзіць у раўнавагу кантрастныя і нюансныя моманты палатна карціны, арганічна выяўляе праз іх ідэю твора. Вядома, яе ўлюбёны жанр — нацюрморт. Менавіта ў ім мастачка таленавіта адухаўляе прастору свайго побыту і, шырэй, — быцця — жыцця — Космасу — прастору свайго сэрца. Кветкі і садавіна, вазы і кубачкі на стала — ціхае жыццё рэчаў — усё гэта запрашае гледача да нетаропкай гутаркі за кубачкам гарбаты за круглым утульным столікам, стварае настрой даверу і сардэчнасці, шчырасці і любові, рэфлексіі і спавядальнасці.

Яшчэ раз углядаюся ў карціны “Чырвоныя яблікі”, “Чырвоныя ліліі”, “Бэз на маім стала”, “Вераснёвае сонейка”, “Насупраць святла”, “Цёплы верасень”, дзе бачу далгеджаны дом сярод квецені ў Чарневічах. Тут двое таленавітых беларускіх мастакоў — Марыя і Мікалай Ісаёнкі — ствараюць свае цудоўныя палотны, якія так хваляюць...

“Днямі я вярнулася з пазездкі ў Егіпет, — расказвае Марыя. — Мы наведалі горад Луксор, пабачылі магутныя калоны храмаў, ішлі па Алеі сфінксаў. Уражаны ад старажытнай егіпецкай культуры — неверагодныя! Здзіўляе пластыка

М.Ісаёнак. “Той абрусочак, што маці вязала”.

жджу. Мяне натхняюць тыя далёкія шчаслівыя імгненні, колеры, адценні, мелодыі, настроі.

Я глыбока пераканана, — працягвае мастачка, — што кожны творца абавязкова павінен ведаць гісторыю развіцця мастацтва ўсяго свету, ды ён будзе цікавы толькі праз уласнае светаадчуванне, нацыянальныя карані і сучаснае вырашэнне тых ці іншых праблем. Бо кожны мастак “вырастае” не на пустым месцы, а на падмурку, закладзеным папярэднікамі, трансфармуючы, увасабляючы вечныя тэмы з пункта гледжання свайго нацыі і свайго часу”.

Святлана РАМАНАВА

Постаці закаханых стыхій

“Агонь, вада, паветра і зямля — стыхіі нашай светабудовы. Сацыёніка — гэта навука аб псіхалагічных тыпах людзей і разнастайнасці іх адносін. Згодна з канцэпцыяй сацыёніка, псіхатып чалавека не змяняецца на працягу ўсяго жыцця. Ведды дапамагаюць тым, хто вырашыў пазнаць сябе і паўней рэалізавацца ў жыцці. Усіх псіхатыпаў — 16. І яны залежаць ад стыхій: агонь — агонь, агонь — вада, агонь — паветра, агонь — зямля і, адпаведна, далей. Сацыёніка дала ім назвы, ці псеўданімы: Дон-Кіхот, Дзюма, Пого, Рабесп’ер і г. д. У кожным з нас жыве свая стыхія — гэта ўплывае на наш характар, паводзіны, пачуцці і эмоцыі...”

Такі своеасаблівы маніфест папярэднічае другой персанальнай выстаўцы Валерыя Малахава “Стыхія і вобраз”, якая адкрылася 9 лютага ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва. Яго 16 сабраных, зробленых з металу аб’ектаў — постаці закаханых стыхій, якія ствараюць карагод алегорыі чалавечых пачуццяў, — агульны выгляд і ўзаемадзеянне псіхатыпаў у соцыуме. Зварны метал у скульптара дапаўняецца элементамі з дрэва і шкла. Свет работ В.Малахава — узнёслы і, у той жа час, адчувальны; вертыкалі яго металічных канструкцый здзіўляюць не арыгінальнасцю зборкі, а хутчэй, ідэяй твора і яе ўвасабленнем у матэрыяле.

У аўтара ёсць свая майстэрня ў памяшканнях Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. У сваёй складанай працы майстар па мастацкай апрацоўцы металу вырашае, якім чынам зрабіць тую ці іншую дэталю: штосьці прасцей адкаваць, штосьці — адліць, недзе давядзецца прыпаець. Як матэрыял нержавеючая сталь вельмі актуальная ў сучасным інтэр’еры ў стылі хай-тэк, дзе шмат шкла і металу. Яна практычная: не ржавее і не цянее, калі адпаліраваць — гэта назаўсёды. Нізкавуглярная сталь у нагрэтым стане — як пластылін у руках. З нарыхтовак з яе выкройваюць, манціруюць, апрацоўваюць паверхню. Малахаў стварае свае шэдэўры з гатовых дэталей, а завершаныя аб’екты маюць усе якасці мастацкага твора.

Валерыі не ставіць сабе за мэту выкананне глабальных заказаў і не выхваляецца навыкамі. Ён стварае так, як дыктуе яму душа, і выстаўка ў сталічным музеі — лепшы доказ яго творчай “заможнасці”.

Міхась МІРОШНІКАЎ

На здымку: “Вада” і “Агонь” — аб’екты з серыі “Стыхія”.

Персанальная выстаўка — гэта заўсёды цікава. Такая форма экспазіцыі дае магчымасць пазнаёміцца з творчасцю мастака не ўрыўкамі, а даволі сістэмна, дапамагае скласці аб'ектыўнае ўражанне пра стыль і мастацкія тэндэнцыі яго працы. Таму якасныя індывідуальныя экспазіцыі — сапраўднае свята не толькі для самога творцы, але і для гледачоў. І, тым не менш, чалавек заўсёды імкнецца супастаўляць, параўноўваць творы розных аўтараў. Як жа дагадзіць патрабавальнаму гледачу?

Вырашыць такую, здавалася б, нялёгкаю задачу ўдалося Беларускаму саюзу мастакоў: у залах сталічнага Палаца мастацтва члены грамадскага аб'яднання выставілі... адразу чатыры персанальныя зборы работ! Тут экспанаваліся творы сёлетніх юбіляраў: Раісы Сіплевіч, Анатоля Концуба, Аляксея Зінчука і Алега Маціевіча.

Работы, прадстаўленыя на выстаўцы, — гэта ўжо далёка не спробы, не пошукі аўтарамі сябе. Усе чатыры мастакі — сталыя жывапісцы, таму кожная індывідуальная экспазіцыя ўражае завершанасцю, цэласнасцю, вытрыманым стылем. Усе палотны — водбліск самавітасці, індывідуальнасці творцаў. "Раіса Сіплевіч, — адзначыў намеснік старшыні БСМ Рыгор Сітніца, — ужо знайшла свой акіян, таму ў абраным накірунку творчасці адчувае сябе, як рыба ў вадзе". Лічу, гэтае азначэнне можна смела аднесці і да астатніх майстроў пэндзля.

Асабліва цікавая выстаўка тым, што ўсе мастакі — яркія індывідуальнасці, зусім не падобныя адно да аднаго. Так, фактурныя, яркія лірычныя палотны Раісы Сіплевіч вельмі выразна выглядаюць побач са стрыманымі, у нейкай ступені нават змрочнымі творами Алега Маціевіча. І, у той жа час, менавіта на фоне эмацыянальных, выключна "жаночых" работ мастачкі нека па-асабліваму вылучаецца глыбіня, стрыманасць творчай

натуры Маціевіча. Творы Сіплевіч вельмі змястоўныя, адначасова — зусім не прадметныя. Мастачка добра ведае, што такое фальклор, казка: міфатворчасць ярка выяўляецца і змястоўна, і фармальна: і ў своеаса-

А.Маціевіч. "Міця".

Чатыры акіяны ў адным палацы

лівай дэкаратыўнасці яе жывапісу, і ў падборы колераў, і ў вырашэнні прасторава-кампазіцыйных задач. Творчасць жа Маціевіча прысутныя мастакі адназначна вызначылі як "жывапіс у чыстым выглядзе": гэта тычыцца і тэхнікі, і вялікай увагі да глыбіні прасторы, размежавання планаў на палатне.

Цікавым дысанансам, нібы двама полюсамі мастацтва, выглядаюць экспазіцыі Аляксея Зінчука ды Анатоля Концуба. Выключна рэалістычныя палотны жывапісца-манументаліста Зінчука побач з камернымі, невялікімі па памерах карцінамі Концуба ўражаюць велічнасцю, мастацкай абагульненасцю. Філасофскія ж работы Концуба (на выстаўцы побач з жывапіснымі палотнамі аўтар прадставіў і кераміку), якія адрознівае цікавасць мастака да дэталей, здзіўляюць

Р.Сіплевіч. "Магія зямлі".

змястоўнасцю, сюжэтнасцю, своеасаблівым пераасэнсаваннем рэчаіснасці. Як адзначыў адзін з сяброў мастака, кожны твор Концуба — маленькае акенца ў асаблівы, незвычайны сонечны свет.

Дарэчы, Концуб — творца правінцыйны па сталым месцы жыхарства, але далёка не перыферычны сярод калег-жывапісцаў — нячаста выстаўляецца ў сталічных залах. Значнасць яго работ для айчынага мастацтва, мабыць, складана ўсвядоміць, успрымаючы тэндэнцыі ягонай творчасці выключна з сучаснага пункта гледжання. У

той жа час, калі Анатоль Концуб знаходзіўся толькі на пачатку творчага шляху, у час, калі яшчэ не здаў свае пазіцыі сацрэалізм, філасафічнасць яго твораў была сапраўды нечаканай. Асабліва гэта тычыцца керамікі. Увогуле, дэкаратыўна-прыкладное мастацтва часта ўспрымаецца як выключна утылітарнае, работы ж Концуба гучна заяўляюць пра высокамастацкі пачатак такіх твораў. Ды і жывапіс мастака многія сучаснікі называюць не інакш як "мастацтвам на стыку" станковага і дэкаратыўна-прыкладнага, што для часу, калі Концуб толькі прыйшоў у мастацтва, было наватарствам.

Такім чынам, у сценах адной галерэі ўдалося змясціць адразу чатыры светлы, чатыры свядомасці, індывідуальныя погляды на жыццё і творчасць. А гэта ўжо само па сабе — вялікае дасягненне.

Дар'я ДАНИЛЕВІЧ

А.Зінчук. "Ганна".

А.Концуб. Керамічныя вырабы.

А.Дзямідаў. "Пара".

шэннях. Мой свет — добры. Тут няма адкрытых эмоцый, усе героі паглыбляюцца ў сябе, яны вельмі сентыментальныя, разважлівыя, нетаропкія. Любы мастак павінен вырацаваць сваю ўласную мову, тэхніку: яго прыёмы з часам ускладняюцца, пашыраюцца магчымасці, але ў маёй працы форма — другая. Абстрактнасць мне зусім не ўласціва — я лічу, што ў жывапісе найбольш важны змест, сюжэт".

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Вандроўнік з вёскі Куль

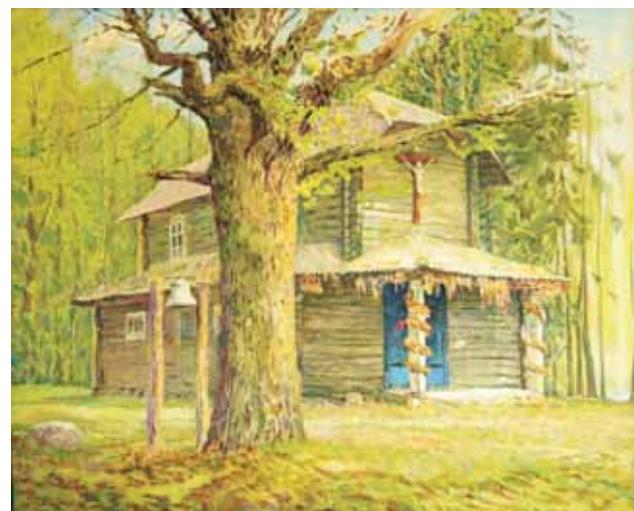
Ва Уздзенскім раённым гісторыка-краязнаўчым музеі арганізаваны новы мастацка-асветніцкі экспазіцыйны праект: персанальная выстаўка жывапісу мастака-земляка Алеся Філіповіча, прысвечаная 50-годдзю з дня яго нараджэння.

Выпускнік Мінскага мастацкага вучылішча і Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, Аляксей Міхайлавіч адразу ўдала правяў сябе ў першых самастойных шматфігурных кампазіцыях на тэмы этнаграфічна-гістарычнай спадчыны, гераічнага мінулага Айчыны (палотны "Свята ў Камаях", "Сеч", "Бітва на Уле", "Укрыжаванне", "Узвіжанне крыжа капліцы ў Мінску ў 1989 г."). Але асобную старонку ў творчай біяграфіі майстра займаюць яго працяглыя вандроўкі-падарожжы — пленэры. Разам з калегамі-аднадумцамі мастак аб'ездзіў эцюднікам Карэлію, Прыбалтыку, Архангельскую вобласць, Паволжжа, Забайкалле, Цянь-Шань, Далёкі Усход, Украіну. Паўсюдна няспынна працаваў, заўсёды прывозіў мноства прыгожых, назіральных карцін і эцюдаў. "Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабыць..." — па мастацкіх якасцях і глыбіні эстэтычнага ўздзеяння гэты цикл карцін, здаецца, адзін з найлепшых у творчасці А.Філіповіча.

Жанр пейзажа, бясспрэчна, — асноўны ў творчых памкненнях мастака. Невыпадкова Аляксей Філіповіч — актыўны, нязменны ўдзельнік многіх буйных рэспубліканскіх жывапісных пленэраў. Больш за тое, ён па-ранейшаму працягвае ўласны, самастойны этнаграфічна-краязнаўчы творчы пошук: уважліва вывучае і пранікнёна апявае сваю малую радзіму — Уздзеншчыну, цудоўны, прывабны, шчодры, багаты на народныя таленты край. Апошнім часам ён тут жыве і працуе ў вёсцы Куль.

З Рэспубліканскага пленэру, прысвечанага памяці Язэпа Драздовіча, крыўкай ужо адзначаўся яго экспрэсіўны краявід "Парэчка" з выявай старасвецкай уніяцкай драўлянай каплічкі. Вылучаюцца добрымі мастацкімі якасцямі іншыя творы гэтага перыяду: "Цэрквы на ўзлессі каля Смаргоні" і "Засценак Пунькі. На Радзіме Я.Драздовіча", а таксама палатно "Восень" з вельмі моцнай, насычанай энергетыкай. Светлыя, цёплыя, узнёслыя, пляшчотна-задумныя, шчымліва-родныя — менавіта такімі эпітэтамі можна ахарактарызаваць кожны лірычны пейзаж гэтага адметнага майстра, апантана ўлюбёнага ў свой родны край.

А яшчэ Аляксей добра вядомы ў прафесійных мастацкіх колах як партрэтчыст. Героі яго партрэтаў — людзі-сучаснікі, у якіх ён раскрывае, перш за ўсё, унутраны свет, тонкі псіхалагічны настрой ("Селянін-беларус", "Мастак Алег Маціевіч на эцюдах" і інш.).

А.Філіповіч. "Укрыжаванне".

Самабытная творчасць Алеся Філіповіча, жыццялюбівая па характары, рамантызаваная па стылістыцы, закранае адвечныя ісціны, даючы магчымасць адчуць кроўнасць сваіх каранёў, успрымаць навакольны свет гарманічна, нібы вачыма дзіцяці.

Аляксандр РУНЕЦ

Адраджэнне і развіццё сяла: сацыякультурны зрэнне

У 2010 годзе завяршаецца рэалізацыя Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла. Перад галіной культуры, паводле яе палажэнняў, стаяў шэраг актуальных задач: правесці рэструктурызацыю сеткі сельскіх устаноў культуры, стварыць інтэграваныя ўстановы культуры, наладзіць работу мабільных устаноў культуры, у першую чаргу — аўтабібліятэк, мадэрнізаваць і аптымізаваць кінавідэасетку на сяле, ажыццявіць камп'ютэрывацыю і папоўніць фонды сельскіх бібліятэк, умацаваць матэрыяльна-тэхнічную базу сельскіх устаноў культуры. Вынікі працы па названай праграме яскрава бачныя ў многіх клубах Беларусі: вясковыя паселішчы набылі сапраўды новае аблічча. Не выпадкова гэтая тэма для "К" — адна з вядучых. Пра сацыякультурныя змены ў Бярозаўскім раёне Брэстчыны наша газета пісала ў 2006 годзе — менавіта той публікацыяй распачаўся рэдакцыйны праект "Культасветработа: ракурс адказнасці". На якой стадыі знаходзіцца выкананне Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла, сёння, і — галоўнае — ці адчуваюць самі жыхары Бярозаўшчыны вынікі праведзенай працы? На сённяшні дзень у Бярозаўскім раёне — 11 аграгарадкаў. Але, паводле Дзяржаўнай праграмы адраджэння і развіцця сяла на 2006 — 2010 гг., іх павінна быць 13. На 2010 год перайшла сельская бібліятэка ў аграгарадку "Сігневічы" і Дом вольнага часу ў аграгарадку "Першамайскі".

Але калі гэтую сітуацыю яшчэ можна вытлумачыць крызісам і недастатковым фінансаваннем у 2009 годзе, дык тэндэнцыя "няздачы" аб'ектаў культуры была і ў 2008 годзе, дакрызісным. Тады, да прыкладу, засталіся два пераходныя аб'екты: музычная школа ў аграгарадку "Спорава" і сельскі Дом культуры ў аграгарадку "Нарутавічы". Іх давлялася канчаткова "даздаваць" ужо ў 2009-м. На рамонтныя работы ў аграгарадках летась было выдаткавана каля 840 мільёнаў рублёў. Летась жа на ўмацаванне матэрыяльнай тэхнічнай базы ўстаноў культуры Бярозы і Бярозаўскага раёна пайшло прыкладна 1 мільярд 750 мільёнаў рублёў. Лічба, як бачна, унушальная. У 2009 годзе здадзены "пад ключ" сельскі Дом культуры ў аграгарадку "Маравіль". Сёлета плануецца таксама пабудаваць два аграгарадкі: новы статус атрымаюць вёскі Сялец і Стрыгінь.

На дыскатку — дзесятак чалавек?

У першы дзень камандзіроўкі распачаў вандрэўку па Бярозаўшчыне самастойна. Спярша пазнаёміўся з аграгарадком "Міжлесце". Яшчэ тры гады таму тут скончылася рэканструкцыя сельскага Дома культуры і сельскай бібліятэкі, якія размешчаны ў адным будынку.

Першыя ўражанні ад убачанага — толькі дадатныя: шыкоўны знешні і ўнутраны выгляд СДК, якасная апаратура ў глядзельнай і танцавальнай залах. Але першай неспадзяванкай, паводле слоў дырэктара Міжлескага СДК Сяргея Рудзя, сталася тое, што сёлета план платных паслуг для яго ўстановы ўзрос... на 300 працэнтаў! За кошт чаго ж дырэктар (працуе ён на гэтай пасадзе толькі паўтара года) збіраецца выконваць план у 9 мільёнаў рублёў? Мо ў кіраўніка СДК ёсць нейкія нявыкарыстаныя рэзервы, або ён плануе ўвесці шэраг новых відаў платных паслуг?

— Яшчэ дакладна не ведаю, — адказаў Сяргей Рудзь, — але такі высокі план даведзены не толькі маёй установе. Магчыма, будзем актывізаваць канцэртную дзейнасць, запрашаць да сябе глядачоў не толькі з нашай, а і з іншых вёсак. Можа, атрымаецца наладзіць дыскатку...

Апошняя фраза здзівіла, таму па кінем разгляд тэмы 300-працэнтнага плана на потым, як, зрэшты, і аналіз спадарожных пытанняў: 9-мільённы план для СДК — гэта шмат ці ў самы раз, і чаму ў лютым дырэктар СДК не мае канкрэтнага плана-графіка, як гэты план "агорваць"?

Скіруемся да тых праблем, якія паўстаюць перад згаданай установай культуры ўжо не першы год. Аказваецца, такі масавы від маладзёжнага адпачынку — дыскатка — амаль не карыстаецца попытам у мясцовага насельніцтва. А жывуць у Міжлесці прыкладна 600 жыхароў, ёсць школа

на 110 вучняў. На дыскатку ж прыходзяць 5 — 10 чалавек. І гэта сапраўдная праблема для дырэктара.

— Хоць і ёсць добрая дынаміка, пульт, DVD, думаю, што справа — у не надта сучасным абсталяванні, — дзеліцца сваім меркаваннем Сяргей Рудзь. — Каб быў ноўтбук, страбаскопы, лазеры, дык і людзі пайшлі б.

Праблемная сітуацыя з дыскаткай вымагае ад дырэктара СДК пошуку новых відаў паслуг: цяпер ва ўстанове культуры можна таксама пагуляць у бильярд, а ў летні час узязць на пракат ролікавыя канькі. Таму і атрымліваецца так, што найбольш грашовых паступленняў установа культуры мае ад бильярду, а не ад асноўнай — канцэртнай ці дыскатэчнай — дзейнасці.

Да таго ж, у СДК катастрофічна мала плошчаў: акрамя глядзельнай і танцавальнай залаў — толькі невялічкі кабінет дырэктара. Другі паверх СДК, дзе ёсць шэраг вольных памяшканняў, зачынены на нявызначаны тэрмін: ён неадрамантаваны яшчэ з часу здачы аграгарадка. Зразумела, "рамонтнае" пытанне Сяргея Рудзя без удзелу кіраўніцтва аддзела культуры вырашыць не ў стане. А ў гэтых кабінетах можна было б наладзіць работу шэрагу гурткоў, зразумела, на платнай аснове. Гэта, безумоўна, павысіла б план платных паслуг, ды, можа, паспрыяла б актывізацыі культасветніцкай працы. Паабяцаў пацікавіцца ўсімі праблемнымі пытаннямі Міжлескага СДК у кіраўніцтва аддзела культуры.

Маладзё лічыць...

"Міжлеская" праблема, натуральна, не толькі ў састарэлым дыскатэчным абсталяванні, як упэўнены дырэктар СДК. Пераканаўся ў гэтым пасля таго, як правёў невялікае сацыялагічнае апытанне на вуліцах аграгарадка.

— Дыскатка абсалютна не цікавая, — распавёў мне адзін з настаўнікаў Міжлескай сярэдняй школы. — Адзін і той жа рэпертуар. Я, напрыклад, хаджу толькі пагуляць у бильярд.

— Вось летам адзін дзі-джей да нас прыежджаў — дык і народ пайшоў, у зале нават цесна было! — сказаў яшчэ адзін жыхар аграгарадка — Аляксей.

— Сумна, нецікава, — пацвердзіў думку сябра яшчэ адзін малады чалавек Максім. — Часам ездзім на дыскатку за 8 кіламетраў адсюль — у вёску Шылін: там заўсёды многа моладзі і цікава. Праўда, клуб цяпер зачынены: ніяк не знойдуць нікога на месца загадчыка.

Невялічкі будынак клуба з зачыненымі на замок дзвярыма, сумёты ля ўвахода — так сустрэла мяне гэтая ўстанова.

— Прыезджалі да нас шмат адкуль, — кажа адзінаццацікласніца Таня. — Канешне, дрэнна, што цяпер клуб не працуе.

— Многа было людзей на дыскатэках, — распавёў мясцовы жыхар Міхаіл, — а цяпер ціха і неяк сумна.

— Шкада, што клуб быў зачынены і на Новы год, — сказала пажылая жанчына, якую сустрэў ля клуба. — У нас так весела заўсёды было ў дні святаў, але ж не сёлета. Добра, што хоць дзяцей адвезлі ў су-

працаваць тады ж, увосень, не змагла давесці свой прафесіяналізм, і яе звыклі...

Мы пабывалі з начальнікам аддзела культуры яшчэ раз у Шыліне. Клуб быў адчынены, а сумёты ля яго дзвярэй ужо прыбралі. Людміла Вярышка, акампаніатар, з якой пагуляў у СК, яшчэ не надта ўпэўнена ў тым, што звяжа свой лёс з культурай.

— Папрацюю, тады, можа, і буду ведаць дакладна, — кажа яна. — Цяпер вучуся на бухгалтара ў Брэсце, жыву ў Здзітаве.

Як кажа начальнік аддзела культуры, дзяўчыне будучы дапамагаць у правядзенні дыскатэч. З пачатку лютага ў Бярозаўскім раёне запрацаваў

Едуць у вёску,

Кадровая праблема: ці забяспечыць тузін замоў тузін устаноў?

Сумёты перад Шылінскім сельскім клубам.

— Вельмі хацелася б, каб у клубе былі хоць якія-небудзь трэнажоры або спартыўная пляцоўка ля яго, — кажа жыхар Міжлесся Аляксандр. — Бо ў вёсцы няма спартыўнай залы нават у школе! Таму часам збіраемся з сябрамі і едзем у Бярозу, каб пазаймацца там спортам. А ў СДК мусіць быць спартыўная зала, толькі памяшканне тое рамонтнае...

Сапраўды, чаму б не разнастаіць рэпертуар, не запрашаць да сябе ў клуб тых маладых людзей, якія валодаюць талентам дзі-дзэя? Ды і спартыўныя трэнажоры набыць — таксама не надта вялікая праблема. Праўда, дадам, прыдбаць гэтае абсталяванне можна толькі пасля правядзення рамонтных работ на другім паверсе СДК...

Першая выснова ад наведвання аграгарадка была несудыцкая: мо ў раёне культасветнікаў не вучаць забрабляць?

Сумёты перад сельскім клубам

Мяне зацікавіла тое, што моладзь аграгарадка "Міжлесце" ездзіць на дыскатку за 8 кіламетраў у вёску Шылін. Завітаў і туды. Аказваецца, на дыскатку сюды ездзяць і са Здзітава, і з Сакалова, і са Стрыгіні, і нават з самой Бярозы. Праўда, было гэта раней. Паводле слоў шылінцаў, з восені мінулага года іхні клуб не працуе: няма ахвотных кіраваць установай культуры. Хоць жыве ў Шыліне больш за дзвесце чалавек, прыкладна палова — жыхары сталага веку.

седні Здзітаў на аўтобусе: там ладзіўся навагодні вечар.

Шылінцы, безумоўна, шкадуюць аб тым, што клуб стаіць зачынены. Чаму ж так адбылося? З усімі праблемнымі пытаннямі разбіраліся ўжо на наступны дзень у аддзеле культуры Бярозаўскага раёна.

Але напачатку — неаспрэчны факт: клуб у Шыліне аказаўся больш запатрабаваны жыхарамі гэтага рэгіёна Бярозаўшчыны, чым адрамантаваны СДК у аграгарадку "Міжлесце". Падаецца, справа тут не толькі ў дрэнным ці добрым дыскатэчным абсталяванні, а ў тым, наколькі крэатыўна і цікава праводзіць свае дыскатэчныя праграмы загадчык клуба. Без гэтага крэатыву і пры самай лепшай матэрыяльнай базе наладзіць дыскатку — праблематычна.

"Вучуся на бухгалтара"

Начальнік аддзела культуры Таццяна Кавалёк працуе на сваёй пасадзе роўна год. Да гэтага была дырэктарам музычнай школы ў вёсцы Малічы, а потым і ў Бярозе. Наша гаворка, натуральна, адразу скіравалася ў бок агучаных вышэй праблем.

— Літаральна ў той дзень, калі вы былі ў Шыліне, — распавяла мне Таццяна Мікалаеўна, — мы прынялі на працу ў Шылінскі сельскі клуб на палову стаўкі акампаніатара 17-гадовую дзяўчыну, Людмілу Вярышка. Калі ёй споўніцца восемнаццаць, магчыма, перавядзём на пасаду загадчыка клуба.

Па словах Таццяны Мікалаеўны, у аддзеле культуры доўга шукалі замену былой загадчыцы клуба, якая перайшла з Шыліна ў Здзітаў на пачатку восені. Яе наступніца, што прыйшла

аўтаклуб, у якім ёсць усё неабходнае абсталяванне і нават ноўтбук, каб праводзіць дыскатку на найвышэйшым узроўні ў самых аддаленых паселішчах. Таму, як запэўніла мяне Таццяна Кавалёк, закрытым клуб у Шыліне стаяць не будзе.

— У гэтую суботу правядзём тут першую ў 2010 годзе дыскатку, — кажа яна, — і будзем заўсёды трымаць сітуацыю з арганізацыяй дыскатэч на кантролі.

Філарманічныя акцэнтны

Прыгадала начальнік аддзела культуры і сітуацыю ў Міжлескім сельскім доме культуры.

— Сяргей Рудзь — малады спецыяліст, — сказала мне Таццяна Кавалёк, — можа, таму ў яго яшчэ не усё атрымліваецца. Ды і наракаць на недастатковае тэхнічнае абсталяванне яму не выпадае: гэты клуб "узброены" тэхнікай лепш, чым многія іншыя. Мажліва, Сяргею не хапае вопыту работы. Спадзяюся, дыскатэчная праблема ў Міжлесці хутка вырашыцца з дапамогай нашых метадыстаў і Школы дзі-дзэяў.

А чым жа тлумачыцца такі высокі план, даведзены сёлета гэтай установе культуры? Нагадаю, з трох мільёнаў план узрос да дзевяці! За кошт чаго адбылося такое павелічэнне?

— Справа ў тым, — патлумачыла сітуацыю Таццяна Мікалаеўна, — што сёлета пры Міжлескім СДК працуе філарманічная пляцоўка. Ужо запланаваны шэраг выступленняў. Таму і павысіўся план платных паслуг у тры разы.

Усё гэта зразумела. Але, пагадзіцеся, дзіўна тое, што дырэктар СДК нічога не ведае пра планы кіраўніцтва аддзела культуры. Ці гэта таксама варта спісаць на маладосць і нявартнасць?

— Магчыма, Сяргей проста разгубіўся, — кажа Таццяна Мікалаеўна. — Бо пра тое, што сёлета пры Міжлескім СДК будзе працаваць філарманічная пляцоўка, ён ведаў.

Запытаўся і пра завяршэнне рамонтна другога паверха Міжлескага СДК.

— Адрамантаваць гэтыя кабінеты на другім паверсе можна, — кажа Таццяна Мікалаеўна, — але я заўжды пытаюся ў дырэктара: а якія ў вас прапановы? Што вы хочаце там зрабіць? Уцягнутых і цікавых прапаноў я пакуль што не пачула. А без іх —

навошта ўкладаць грошы ў рамонт памяшканняў? Хаця, зразумела, будзем паступова даводзіць да ладу гэты сельскі Дом культуры, зыходзячы, натуральна, з наяўных фінансавых магчымасцей.

А жыллё шукайце самі...

Адна з найвялікшых праблем аддзела культуры, як бачна, — кадравая.

— Сітуацыя сапраўды досыць цяжкая, — кажа Таццяна Кавалёк.

Дарэчы, у час нашай размовы начальніку аддзела культуры патэлефанавалі малады чалавек і запытаўся, ці патрэбны ім супрацоўнікам аднаго адмоўна і тут жа ўнесла сустрэчную прапанову: а ці не хоча суразмоўца папрацаваць загадчыкам клуба ў Броннай Гары? Аказваецца, і там патрэбны культурработнік. А мясцовыя жыхары неяк не прыхваціліся.

— Вось у Шыліне ўзялі дзяўчыну, — кажа Таццяна Кавалёк. — Хоць, калі мы прымаем на працу людзей без спецыяльнай адукацыі, у кантракте прапісваем: з наступным паступленнем у навучальныя ўстановы галіны культуры. У Магілёў, у Мінск, у Пінск... Шукаем такім чынам выйсце з праблемнай сітуацыі.

Будынак Здзітаўскай школы-дзіцячага садка, дзе на другім паверсе пасля заканчэння рамонтна-плануецца размясціць СДК, бібліятэку і філіял ДШМ.

дзіць "круглы стол" па арганізацыі дыскатэчных мерапрыемстваў, бо гэты масавы від маладзёжнага адпачынку патрабуе сэнна самай пільнай увагі.

Шылін — перспектывны?

А цяпер зноў скіруемся ў раён. Калі наведваў Шылінскі сельскі клуб, дык у вочы кінулася лядашчасць яго будынка: састарэлыя

кама Аляксеем Курыловічам. Ён расказаў, што на першасных работ па Здзітаўскай сярэдняй школе ўжо выкарыстана больш за мільярд рублёў. На гэты год выдаткаваны крэдыт у памеры трох з паловай мільярдаў. Як кажа Аляксей Сяргеевіч, усе работы па Здзітаўскай сярэдняй школе патрабуюць, па ягоных падліках, прыкладна сем мільярдаў. Таму, на думку начальніка аддзела адукацыі Бярозаўскага рай-

выкананкама, школу здадуць не раней як у 2011 годзе.

Як бачна, мары кіраўніцтва аддзела культуры пра пераезд на новае месца і ў новы будынак — з Шыліна ў Здзітава — сёлета наўрад ці спраўдзяцца. Мусіць, так і давядзеца аўтаклубу прыязджаць па выхадных у Шылін, каб правесці там дыскатэку. І ці будучы яны гэтак жа запатрабаваны, як і раней, — пытанне з даволі няпэўным адказам.

І яшчэ. Будучы сельскі Дом культуры і бібліятэку ў Здзітаве мяркуюць размясціць на другім паверсе будынка дзіцячага садка. Гэта, натуральна, створыць пэўныя цяжкасці для людзей сталага веку,

а таксама інвалідаў. Такая ж сітуацыя — у Сяльцы, вёсцы, якая сёлета таксама павінна стаць аграгарадком: сельскі Дом культуры і бібліятэка размешчаны на другім паверсе будынка сельсавета. Як кажа загадчык Сялецкага СДК Наталля Шчэрба, гэта не надта спрыяе наведванню.

— Жыхары ўвогуле доўга прывыкалі да таго, што клуб знаходзіцца ў гэтай установе, — кажа яна. — А на другі паверх не кожная бабуля падымаецца.

У Таццяны Кавалёк ёсць адказ і на гэта.

— Будзем рамантаваць стары аднапавярховы будынак клуба, — кажа яна. — Тым больш, ён размеш-

Дэталі да агульнай карціны

Калектывы прадоўжаць працу

Аналіз дзейнасці шэрагу клубных устаноў Бярозаўскага раёна быў няпоўным без згадкі пра аматарскую творчасць. Як і ў Міжлескім, так і ў Сялецкім сельскіх дамах культуры ёсць вакальныя і фальклорныя калектывы, гурткі сольных спеваў і мастацкага чытання, канцэртныя брыгады... Песенныя калектывы заўсёды прымаюць удзел у святах вёсак, выязджаюць на фермы да працаўнікоў, дэманструюць сваё мастацтва на гарадскіх пляцоўках у час правядзення Масленкі, Дажынак і іншых святаў.

Што да Шылінскага СК, дык ва ўстанове існаваў толькі адзін вакальны ансамбль, які складаўся з настаўнікаў мясцовай школы. Цяпер Людміла Вярышка будзе кіраваць вышэйназваным калектывам, а таксама весці гурток мастацкага чытання і гурток ігры на гітары.

а не ў аграгарадок...

Адзін са спосабаў вырашэння гэтага нялёгкага пытання, як кажа Таццяна Кавалёк, — выдача мэтавых накіраванняў тым маладым людзям, якія жадаюць звязаць свой лёс з культурай.

— Заўсёды кажу сваім работнікам, — падкрэслівае начальнік аддзела, — калі бачыце ў гуртках самадзейнасці здольных хлопцаў ці дзяўчат, дык працуйце з імі, заклікайце паступаць у навучальныя ўстановы сферы культуры. Наш аддзел заўсёды падтрымае маладых спецыялістаў.

Летась было выпісана 12 такіх мэтавых накіраванняў. На Бярозаўшчыну ў 2009 годзе прыехалі шэсць маладых спецыялістаў, якія былі размеркаваны ў розныя ўстановы раёна.

На жаль, ні службовых кватэр, ні інтэрната для культурработнікаў няма ні ў горадзе, ні ў раёне. Маладыя спецыялісты вымушаны самі шукаць сабе жыллё там, куды іх накіравалі. І аддзел культуры ніяк не кампенсуе ім выдаткі па аплаце жылля.

— Спрабуем вырашыць сітуацыю, — кажа Таццяна Кавалёк. — Чакаем, што, магчыма, будзе адрамантаваны інтэрнат у Міжлесці, які належыць аддзелу адукацыі. Існуе папярэдняя дамоўленасць, што і нашы супрацоўнікі змогуць атрымаць там жыллё.

Наладжана і вучоба маладых спецыялістаў: у кастрычніку ўсіх новаспечаных культурработнікаў збіралі ў аддзеле культуры, каб высветліць іхнія праблемы, дапамагчы ў рэшэнні.

— Каб прывабіць моладзь на дыскатэкі, плануем стварыць школу дзі-джейаў, — кажа Таццяна Мікалаеўна. — А ў сакавіку ў раённым метадычным цэнтры будзем ла-

падлога і сцэна, патрэсканая столь... На лагічнае пытанне аб перспектывах рамонтна-плануецца Шылінскага СК Таццяна Кавалёк адказала, што не бачыць у гэтым мэтазгоднасці. І прапанавала пашукаць адказы ў вёсцы Здзітава, якая знаходзіцца за пяць кіламетраў адсюль. Дарэчы, з гэтай вёскай на дыскатэку ў Шылін таксама заўсёды прыязджала вясковае моладзь. Аказалася, гэтым ёсць тлумачэнне.

— У Здзітаве ў нас няма ні Дома культуры, ні сярэдняй школы, — кажа Таццяна Кавалёк. — Там ёсць толькі школа-дзіцячы садок. Таму кожны дзень моладзь Здзітава ездзіць у Шылінскую сярэднюю школу. Ды і на танцы напрыканцы тыдня — таксама.

У мінулым годзе ў Здзітаве распачалося будаўніцтва будынка сярэдняй школы. Калі школу пабудуюць, дык перспектывная школа ў Шыліне, хутчэй за ўсё, будзе закрыта. Разам з гэтым, як мяркую Таццяна Мікалаеўна, зменіць статус Шылінскага СК: тут запрацуе Дом сацыяльных паслуг. А ў Здзітаве, на другім паверсе школы-дзіцячага садка, адкрыюцца сельскі клуб і бібліятэка, а таксама філіял Маравільскай дзіцячай музычнай школы. Кабінеты, два пакоі для бібліятэкі і танцавальная зала будучай установы культуры ўжо адрамантаваны, а ў чатырох класах філіяла ДШМ займаюцца дзеці. Літаральна днямі сюды завезлі новую мэблю.

Усе выглядае быццам бы няблага. Але пакуль што на месцы будучай сярэдняй школы — толькі фундамент, і я не бачыў, каб на гэтым аб'екце завіхаліся будаўнікі...

Каб расставіць усе кропкі над "і", па прыездзе ў Мінск звязаўся з начальнікам аддзела адукацыі Бярозаўскага райвыкан-

Дэталі да агульнай карціны

"Новых тыпаў устаноў няма. А ці патрэбны яны?"

Не магу не сказаць колькі слоў пра Бярозаўскую ЦБС, бо Дзяржаўная праграма адраджэння і развіцця сяла сталася вялікім стымулам і для развіцця бібліятэчнай справы на Бярозаўшчыне.

— Шмат пазітыўнага назіраецца ў раёне з пачатку дзеяння праграмы, — кажа дырэктар ЦБС раёна Ірына Макарэвіч. — Гэта датычыць і матэрыяльнай базы, і ўсталявання ў бібліятэках аграгарадоў камп'ютэраў.

А з вясны мінулага года да жыхароў аддаленых і маланаселеных вёсак Бярозаўшчыны прыйшла, ці, дакладней кажучы, прыехала аўтабібліятэка.

— І яна цалкам паспяхова выконвае свае функцыі, — кажа дырэктар Бярозаўскай ЦБС Ірына Макарэвіч. — Цяпер па графіку абслугоўваем 15 населеных пунктаў. Дарэчы, пасля таго, як мы самастойна абсталявалі аўтабібліятэку стэлажамі, дык даведаліся з "Культуры", што завод "Светокон" таксама можа рабіць такую працу пад заказ. На жаль, было ўжо позна.

Што да "кадравага голаду", дык, па словах Ірыны Львоўны, такой праблемы бібліятэчныя ўстановы не маюць. Хоць прыязджаюць да іх маладыя спецыялісты не вельмі ахвотна: напрыклад, летась і пазалетась ЦБС замаўляла трох работнікаў, а прыехала, як у 2008-м, так і ў 2009-м, толькі па адным. Сёлета малады спецыяліст атрымаў службовае жыллё ў Белаазёрску.

А ўвогуле з 96 бібліятэкараў спецыяльную адукацыю мае пераважна большасць. Сёлета два бібліятэчныя работнікі паступілі на завочнае навучанне ў БДУКІМ, а яшчэ два — у Магілёўскі бібліятэчны тэхнікум.

Няма ў Бярозаўскай ЦБС новых тыпаў устаноў: бібліятэка-клубаў, бібліятэка-музеяў, хоць, паводле Дзяржаўнай праграмы, павінны стварацца і яны. Ірына Макарэвіч катэгарычна выказваецца супраць такіх бібліятэчных устаноў.

— Бібліятэка павінна быць бібліятэкай, а клуб — клубам, — кажа Ірына Львоўна. — Мы шчыльна супрацоўнічаем з клубнымі работнікамі, працуем у звязцы: яны дапамагаюць нам, а мы — ім.

Падобнай думкі прытрымліваецца і начальнік аддзела культуры Бярозаўскага райвыкананка Таццяна Кавалёк.

чаны вельмі зручна: у цэнтры вёскі. Праектна-каштарысная дакументацыя ўжо зроблена і аплачана.

Можа, перанос сельскага клуба паспрыяе ў вырашэнню дыскатэчнага пытання, бо на танцавальныя вечары сюды прыходзіць 20 — 30 чалавек. Як лічыць загадчык Сялецкага СДК, гэта вельмі мала...

Выкананне Дзяржаўнай праграмы "Адраджэнне і развіццё сяла" ў Бярозаўскім раёне звязана, як бачна, з шэрагам праблемных аспектаў. І найпершы з іх — кадравы. Менавіта ён цягне за сабой ланцужок нявырашаных пакуль што пытанняў.

Хаця захады кіраўніцтва ўжо пачалі прыносіць свой плён. Напрыклад, здачы матэрыялу ў друк стэлефанаваліся з начальнікам аддзела культуры Бярозаўскага райвыкананка Таццяна Кавалёк распавяла, што ў мінулы суботу ў Шылінскім СК з дапамогай аўтаклуба паспяхова прайшла дыскатэка. Наведвальнікаў не бракавала, і Таццяна Мікалаеўна спадзяецца, што так будзе і надалей. Што да Міжлескага СДК, дык у ім 22 лютага пройдзе запланаванае выступленне народнага калектыву "Вінец" Равяціцкага СДК, а 5 сакавіка — канцэрт беларускай групы "Цягні-Штурхай".

Таму можна спадзявацца, што ў хуткім часе праблемы культурнай сферы Бярозаўскага раёна, якія закраналіся ў артыкуле, будуць вырашаны.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Бярозаўскі раён — Мінск
Фота аўтара

“Калі сонца паварочвае на лета, а зіма — на мароз, пачынаюцца Каляды”, — тлумачылі носьбіты фальклорнай традыцыі яе даследчыкам у мінулым стагоддзі. Сёлета галоўныя зімовыя святы скончаны, надвор’е апэратыўна сцвердзіла праўдзівасць народных прыкмет, а этнамастацкая адукацыя, якая пакуль прадстаўлена ў Беларусі даволі сціпла, прапанавала аматарам народнай культуры яшчэ адну магчымасць прагледзець панараму мінулых свят і прысвяткаў. Тым больш, што яе ўдзельнікі — студэнты і педагогі спецыялізацый “Этнафоназнаўства” і “Абрадазнаўства”, выпускнікі спецыялізацый “Духавыя народныя інструменты” Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў — новыя беларускія дудары — выкарыстоўваюць любую нагоду сабрацца разам для гульні, танцаў, этнічных спеваў, смыковай і дударскай музыкі.

Па-парахонску і як у Неглюбцы

Такая сустрэча са спадчынай адбылася ў камернай зале БДУКІМ, на справаздачы кафедры этналогіі і фальклору. Мерапрыемства было праведзена па выніках вучэбнай і экспедыцыйнай работы будучых “спяваючых фалькларыстаў” і “абрадазнаўцаў” цягам каляндарнага года. Занатаваныя “ў полі” фальклорныя творы, рытуалы і абрады на гэтых інавацыйных спецыялізацыях “да-

русаў надзвычай цесна: у час справаздачы Юлія Сахарчук спявала жніўную песню, запісаную ад сваёй бабулі, Паліна Абрамовіч удзельнічала ў выкананні “Грачанікаў”, якія развучыла ў фальклорна-этнаграфічным гурце роднай вёскі Мётча, Віталь Залатароў прывёз свой карагод з фальклорнага фестывалю на радзіме — Рудабельшчыне, па-парахонску трымаў скрыпку Алесь Масібут з Заход-

няга Палесся, а Ірына Глушэц запявала стрэльную “Луку” — дакладна, як бабулі з вёскі Неглюбка, наведанай у час фальклорнай практыкі. Сённяшні плён студэнцкага навучання педагогі пачалі планаваль яшчэ ў 2004-м, калі распачылі падрыхтоўку па накірунку “Фальклор” і ведалі вострую патрэбу сфер культуры і адукацыі краіны менавіта ў фалькларыстах-практыках.

Выдатнае stylёвае відовішча і спіс творчых перамог фальклорных калектываў (якіх на кафедры — пяць: “Вяснянка”, “Раме”, “Любошчы”, “Кросса”, “Талака”), ужо міжнародна вядомых, сведчаць пра дзве рэчы. Першае — інавацыйны праект этнамастацкай адукацыі ў БДУКІМ за 5 гадоў цалкам

вяраюць” не толькі паперы, але і лічбаваму ды аналагаваму аўдыё- і відэазапісу. Ім адначасова даюць “другое жыццё” ўласнымі намаганнямі — спецыялістаў-практыкаў, якія не толькі ведаюць, як трэба выконваць фальклор, але і ўмеюць гэта рабіць самі ды вучаць іншых. Пэўна, таму студэнты кафедры — абсалютныя рэкардсмены ва ўніверсітэце па колькасці ўзнагарод і дыпламаў міжнародных фестывалюў.

Трэба ўлічыць, што на кафедры навучаецца ўсяго 32 студэнты, а набор быў распачаты толькі ў 2004 годзе. Навучанне фальклору ў БДУКІМ мае асаблівасці, закладзеныя ў мадэль работы кафедры з абітурыентамі і мадэль уласна вучэбнага працэсу. Большасць студэнтаў знаёмыя з каранёвай мастацкай традыцыяй бела-

сябе апраўдаў і вымагае паглыблення і пашырэння. Другое — наперадзе ў студэнтаў — этнафоназнаўцаў, абрадазнаўцаў — і іх педагогаў (артыстычнаму жанру Ларысы Рыжковай, этнахарэографу Міколы Козенкі, спявачкі і фалькларыста Наталлі Матыліцкай, артыста-вакаліста Таццяны Пладуновай, дудары Вячаслава Калацэя, этнапедагога Наталлі Петуховай) — новыя далягяды, якія не закрываюцца, нават “калі сонца паварочвае на лета, а зіма — на мароз”.

Эвеліна ШЧАДРЫНА, мастацтвазнаўца, выкладчык кафедры народна-песеннай творчасці БДУКІМ
На здымках: у час справаздачнага канцэрта ў БДУКІМ.

Дзе чытача частуюць кавай?

Сельскі бібліятэкар адказвае за многае: за інфармаванне і выхаванне вясцоўцаў, адраджэнне гісторыі краю і стварэнне летапісаў вёсак, за духоўнасць і маральнасць сельскага насельніцтва. Чарговы раз пераканалася ў гэтым, калі прыехала ў вёску Масцілавічы, што ў Клецкім раёне, і завітала ў мясцовую бібліятэку. Там і пазнаёмілася з бібліятэкарам Валянцінай Ерашэнка.

Больш за 30 гадоў Валянціна Міхайлаўна далучае вясцоўцаў да кнігі. Робіць гэта тактоўна, шчыра, прафесійна. У чым гэтая прафесійнасць? На мой погляд, — у дакладным веданні, што патрэбна кожнаму з вясцоўцаў на стэлажах установы. Але не толькі па кнігі ідуць да Валянціны Міхайлаўны — ідуць па дабрыву.

Справа ў тым, што пры бібліятэцы дзейнічае клуб “Міласэрнасць” — своеасаблівы філіял тэрытарыяльнага Цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Бібліятэкар клапа-

ціцца аб людзях сталага веку, інвалідах, наведвае іх дома, прыносіць ім кнігі і цяпло ўласнай душы. Хіба ж дзіва, што напрыканцы мінулага года на базе бібліятэкі ў Масцілавічах быў праведзены раённы семінар культработнікаў па культурным абслугоўванні пажылога насельніцтва?

— Валянціна Ерашэнка ў Масцілавічах — і прапагандыст, і агітатар, і галоўны грамадскі дзеяч, — распавядае начальнік аддзела культуры Клецкага райвыканкама Святлана Чалык. — Шчыльна супрацоўнічае і з Цэнтральнай бібліятэкай, і з бліжэйшым СДК, што месціцца ў вёсцы Туча...

А вось што распавяла мне сама Валянціна Міхайлаўна. Аказваецца, рэалізоўвае яна цягам года дзве творчыя праграмы: сацыяльную — “Здаровы лад жыцця” і краязнаўчую — “Спадчына”. Усе 120 чытачоў — яе памочнікі і аднадумцы. Адна з актыўных бібліятэчных наведвальнікаў Зінаіда Шкут прызналася, што ходзіць сюды, не раўнуючы, як на свята: маўляў, тут і цікавую кнігу прапануюць, і кавай ад душы пачастуюць.

Лізавета ХМЕЛЬ
Клецк

Справа ў капелюшы

Майстар па саломкапляценні Таццяна Марціновіч працуе ў Докшыцкім доме рамёстваў чатырнаццаты год, і імя яе ўжо добра вядомае аматарам народнай творчасці ў Прыдзвінскім краі.

Летась Таццяна атрымала дыплом на Рэспубліканскім кірмашы-выстаўцы “Вясновы букет” і была прызнана лепшым майстрам традыцыйных рамёстваў у Віцебскай вобласці. А яшчэ годам раней атрымала дыплом у намінацыі “Галаўны ўбор” на пленэры майстроў саломкапляцення “Віцебскія дажынкi”.

Таццяна Марціновіч падарыла будучаму Музею народнай творчасці, што мае адкрыцца ў Мінску, калекцыю саламяных галаўных убораў. Але перш чым выправіцца са сваімі вырабамі ў сталіцу, Таццяна Іванаўна прадставіла ў род-

ным Dome рамёстваў персанальную выстаўку “Творчасць без межаў”, дзе, акрамя калекцыі, былі выстаўлены і іншыя работы майстрыхі: аплікацыі з саломкі, саламяныя лялькі, фларыстыка, вышываныя карціны, вязаныя сурвэткі.

Ніна КРУКОВІЧ
Докшыцы

Цягам паўстагоддзя займаецца зберажэннем народнай спадчыны фальклорна-этнаграфічны ансамбль “Крыніца” Новамілевіцкага сельскага клуба-бібліятэкі, што ў Жыткавіцкім раёне. Напачатку калектыву аб’ядноўваў шэсць спявачак, што і сталі ядром “Крыніцы”, вакол якога пачалі гуртавацца іншыя жанчыны.

Калі каліна чырвоная...

З цеплынёй і павагай адгукаецца цяперашні кіраўнік ансамбля Наталля Басарановіч аб старэйшых пывуннях: Марыі Рыгораўне Пракаповіч, Алёне Андрэеўне Тарцан, Ганне Пятроўне Мацукевіч, Валянціне Сцяпанавне Бакун, Ганне Усцінаўне Дуброўскай, Лідзіі Маркаўне Чопчыч, Ніне Фёдаравне Лаўніковіч.

Як паведаміў “К” начальнік упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр Лойка, Шчучынскі аддзел культуры спрацаваў па выніках мінулага года з лепшымі паказчыкамі па вобласці. Гэта тычыцца і бібліятэчнай справы, і клубнай дзейнасці. Дынаміка развіцця назіраецца, як дадае начальнік аддзела культуры Шчучынскага райвыканкама Яніна Міраненка, і ў працы раённага Цэнтра рамёстваў.

Рэпертуар фальклорна-этнаграфічнага ансамбля “Крыніца” складаецца з аўтэнтчных мясцовых песень, якія застаюцца ў спадчыну ад матуль і бабуль. Вельмі хораша выконваюць удзельніцы песні, якія калісь у дзяцінстве спявалі з матулямі, збіраючы ў лесе грыбы і ягады: “Ой, за лесам, за лугам”, “Сівыя валы”, “Чырвоная каліна”, “Шырокая паляначка” і іншыя.

Ірына КАМАРЫСТАВА,
метадыст па этнаграфіі і фальклору Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці

Фотаатэлье на падворку

РЦР у раёне існуе з 1998 года. У штаце — два майстры-метадысты, малодшы навуковы супрацоўнік, кіраўнікі гурткаў па саломкапляценні, мастацкай вышыўцы, вязанні, роспісу па дрэве, рукадзеллі... Як паведамляе выконваючая абавязкі дырэктара РЦР Таццяна Гаўрылава, у гэтых гуртках з задавальненнем займаецца не адзін дзесятка аматараў нашых традыцыйных рамёстваў. А настайнікі ў іх — больш чым дасведчаныя. Узязь хаця б Леакадзію Бярдоўскую ці Волгу Каранкевіч. Першая не адзін год займаецца саломкапляценнем, другая — універсал: майстрыха і ў вязанні, і ў вышыўцы. Работы абедзвюх экспануюцца і за мяжой.

План платных паслуг за мінулы год установа выканала без праблем. На гэтым варта спыніцца больш падрабязна. Справа ў тым, што ёсць у РЦР выставачная зала, майстарні, экскурсіі па якіх — платныя. Выставачная зала дзейнічае па музейным пры-

нцыпе. Ёсць тут старажытныя экспанаты, ёсць і сучасныя рэканструкцыі. І выстаўка гэтая пастаянна пашыраецца. Словам, ахвотных наведваць РЦР і на ўласныя вочы пабачыць, скажам, вострым унікальным мясцовым строяў заўжды шмат.

Яшчэ адна невычэрпная крыніца і этнічнага, так бы мовіць, выхавання, і нязмушанага баўлення часу, і развіцця пазабюджэтай дзейнасці — Рамесніцкі падворак. У “мабільным наборы”, які можна без перашкод і транспартаваць, і “раскладзі” на любым пленэры (фестывалі, свяце, кірмашы), — хатка, плот, лаўка, калодзеж і нават будка для сабакі. У гэтым “антуражы” шчучынскія рамеснікі гастралююць па ўсёй рэспубліцы, ладаць майстар-класы, рэалізоўваюць сувенірную прадукцыю.

Больш за тое: на Рамесніцкім падворку дзейнічае і фотаатэлье, з дапамогай якога (таксама за плату) ахвотны можа сфатаграфаванацца разам з “фальклорнымі” Дзедам і Бабай.

А.С.
На здымку: батлейка — адзін з экспанатаў РЦР.

Народнаму артысту Беларусі, кампазітару Сяргею КАРТЭСУ 18 лютага спаўняецца 75 гадоў. Роўна праз тыдзень пасля дня нараджэння творцу будучы віншаваць у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета: 25 лютага там адбудзецца яго аўтарскі вечар, дзе канцэртную праграму зменіць аднаактовая опера "Юбілей".

Насамрэч, тэатральныя "сувязі" кампазітара куды больш багатыя: пяць опер, пастаўленых ад Масквы да Якуціі і Швейцарыі, балет, замоўлены і ўвасоблены Нацыянальным тэатрам Кубы, праца загадчыкам музычнай часткі спачатку ў ТЮГу, потым у Рускім тэатры і, нарэшце, у Купалаўскім. З гэтакім жа "музычным дырэктарствам" звязаны і яго "кіношны" перыяд на "Беларусьфільме". Асобнай тэмай для гутаркі маглі б стаць і "сямейныя абставіны": сярод продкаў Сяргея Альбертавіча шмат буйных рускіх дзеячаў навукі і мастацтва, нарадзіўся ж ён у Чылі, куды лёс закінуў бабулю з дзядулем, а зараз яго старэйшы сын, піяніст, жыве і працуе ў Парыжы (малодшы — флейтыст сімфанічнага аркестра Вялікага тэатра Беларусі). Ды ўсё ж пачалася размова з апошніх падзей, што выклікалі вялікі грамадскі рэзананс: з оперы "Мядзведзь", яе філарманічнага паказу ў Мінску (гл. "К" № 22 за 2009 г.) і прэм'еры ў Маскве (гл. "К" № 50 за 2009 г.).

— Лепшы стымул для кампазітара — зацікаўленасць выканаўцаў у яго новым творы. Пасля паспяховай прэм'еры "Юбілей" на оперным фестывалі ў Салатурне ў мяне ўжо былі думкі наконт "Мядзведзя", нават накіды некаторыя меліся. Хацелася дапоўніць "Юбілей" яшчэ адной чэхаўскай аднаактоўкай, бо ніякай іншай "натуральнай" для яго пары ў рэпертуары Беларускай оперы на той час не мелася: ён звычайна ішоў са спектаклямі, што стваралі з ім дысгармонію. І калі "Юбілеем" зацікавіліся масквічы, мяркуючы паставіць яго да чэхаўскага юбілею, гэта падштурхнула мяне да непасрэднай працы над "Мядзведзем".

— А чаму менавіта "Мядзведзь"? Можна, вядомы даваенны фільм з Міхаілам Жаравым у галоўнай ролі неяк паўплываў?

— І фільм — таксама. Але галоўнае — сам Чэхаў. Я шмат разоў чытаў і перачытваў усе яго творы — як многа сказана ў кожнай фразе любога ягонага дыялога! Прычым літаральна любое слова звычайна мае безліч псіхалагічных адценняў, і таму ўвесь тэкст замест звыклай прасталінейнасці набывае "поліфанічны" сэнс, магчымаць рознай трактоўкі. У тым жа "Мядзведзі" героі паспяваюць за рэальную гадзінудзве зрабіць перацэнку свайго жыцця і адкрыць у ім новую старонку. Ці ж гэта не прастора для музыкі?

— "Мядзведзь" сапраўды атрымаўся такім, дзе кожная нота — на вагу золата: трэба толькі ўважліва ўсё гэта "прачытаць" — гэтак жа, як і самога Чэхава. Але, кажуць, вы ў маскоўскіх рэпетыцыях не ўдзельнічалі?

— Вялася перапіска, перамовы, з многімі ўдзельнікамі пастаноўкі мы сталі, так бы мовіць, "віртуальнымі" сябрамі. Асабістыя ж сустрэчы мяне звязвалі хіба з Сяргеем Луконіным, загадчыкам літаратурнай часткі, і Львом Асоўскім — у апошнія гады дырэктарам і галоўным дырыжорам, які, на жаль, пасля смерці Барыса Пакроўскага захварэў і сшыў з тэатра, але паспеў давесці мае пастаноўкі амаль да канца. Масквічы ўвогуле сустракалі вельмі цёпла, хлебасольна, але здолелі да канца захаваць інтрыгу, зрабіць з пастаноўкі гэткую загадку, сюрпрыз. Хаця хваліваліся: як жа я ўспрыму іх працу? На прэм'еры былі прадстаўнікі практычна ўсіх маскоўскіх СМІ, у тым ліку спецыялізаваных часопісаў. Спектакль папраўдзе выклікаў жывую рэакцыю, жаданне паспрачацца нават у мяне самога. Бо з рэжысёрам Ігарам Мяркулавым мяне пазнаемлілі акурат на... прэс-канферэнцыі, што папярэднічала прэм'еры. Той усміхнуўся: маўляў, упершыню бачыць таго падатлівага кампазітара, які не настойваў на сваёй абавязковай прысутнасці на ўсіх рэпетыцыях.

у кагосьці, у штосьці. Каханне — пачатак усіх пачаткаў. А закаханасць — дадатковая прага ўзяцца за пяро.

— Таму і творы, прадоўжу вашу думку, — як дзеці. Што ж вы тады не ўмешваецеся ў іх лёс? Наколькі я ведаю, "непрысутнасць" на рэпетыцыях была ўласціва вам ледзь не пры ўсіх пастаноўках вашых опер за межамі Беларусі. А вось у партытуру "Мядзведзя" ўносілі апошнія штрыхі разам з дырыжорам Аляксандрам Анісімавым — напярэдадні мінскай філарманічнай прэм'еры.

— Некаторае рэдагаванне партытуры пад час яе агучвання і рэжысёрскія рэпетыцыі — розныя рэчы. Кампазітар укладае ў ноты тое, што хацеў сказаць. А ўжо тое, як гэта будзе прачытана, ад яго залежыць не заўсёды. У Кішынёў і Каўнас, калі ставілі "Матухну Кураж", я прыязджаў на генеральную рэпетыцыю. А ў Якуцію "не даехаў" нават на прэм'еру: спужаўся марозу ў 50 градусаў, ды і надта

зоны італьянскай, нямецкай, французскай, рускай оперы. І першым спектаклем, які я ўбачыў, стаўся "Барыс Гадую" Мусаргскага. Можна, яшчэ і таму, што ў нашай сям'і падтрымліваліся рускія традыцыі і мне заўсёды імкнуліся прывіць любоў да рускай класікі. А калі я быў падлеткам і маё ўспрыняцце оперы сталася ўжо больш свядомым, вялікае ўражанне і нават сапраўднае ўзрушэнне на мяне зрабіў "Воцэк" Альбана Берга. Як кампазітар я ніколі не быў гэтакім "шалёным мадэрністам", ды і заўзятым авангардыстам сябе не лічу: мяне заўсёды цягнула да класікі, якую я шукаў і ў сучаснай музыцы. Але музычны тэатр ХХ стагоддзя асабіста для мяне пачынаецца менавіта з гэтай оперы — з "Воцэка". У часы дырэктарства я марыў паставіць яе і ў нашым тэатры, хаця добра ўсве-

этычную праблематыку, тэму маральнага выбару. Вырашацца яна можа па-рознаму: ці на дзіцячым казачна-гульнівым узроўні, ці праз трагедыю, як у першых трох операх — "Джардана Бруна", "Матухна Кураж", "Візіт дамы", ці з іранічнай усмешкай, як у абодвух чэхаўскіх партытурах. Гэта вы абіралі такую тэму? Ці, мабыць, тэма сама абрала вас?

— Можна, і так. Але я сапраўды звяртаўся да такога роду тэматыкі свядома. І заўважыў, што тэма насамрэч раскрываецца толькі тады, калі пачынаеш над ёй працаваць. І тады ўжо не ты яе выдзеш, а яна — цябе. У той жа оперы "Джардана Бруна" многія рэчы я рабіў на інтуіцыі. А мінуў час — бачу, як шмат у ёй таго, чаго я раней не

Усмешка і мантыя Сяргея Картэса

Як расставіць "смайлікі" над "Юбілеем"?

— Яно і зразумела: прафесія кампазітара ўвогуле лічыцца даволі "скандалнай", змагарскабайцоўскай. Многія вашы калегі бяруць гэта на ўзбраенне і свае стасункі, учынкі, паводзіны будуць адпаведна. Вы ж — з заўсёднай усмешкай. Што гэта: уздзеянне колішняга "замежнага перыяду"? Ці ўсё ж гармонія для вас — з'ява не толькі музычная?

— Проста, я па натуре — чалавек даволі міралюбны. Таму мая усмешка — не гэтакі намаляваны "смайлік". Мне радасна жыць! Што тут яшчэ дадаць? А гармонія, на маю думку (што ў музычным, што ў больш шырокім, "жыццёвым" сэнсе слова), — ва ўменні слухаць адно аднаго. Калі ты хочаш, каб зразумелі цябе (а хто, скажыце, гэтага не хоча?), трэба і самому імкнуцца зразумець іншых. Каб табе даравалі, навучыся, найперш, дараваць сам — вечная хрысціянская ісціна. Вельмі проста — і часам для кагосьці так складана!

— Значыць, рухавік творцы — не "голад і холад", што вымушае яго "не маўчаць", а любоў і каханне?

— Я ў гэтым абсалютна ўпэўнены! Без кахання і, у маштабным сэнсе, без любові да ўсяго чалавецтва (а яшчэ шырэй — да самога жыцця) немагчыма зрабіць нічога карыснага, добрага, значнага. Але ж ці можна палюбіць усё чалавецтва без любові да аднаго "асобна ўзятага" чалавека? Творца павінен увесь час быць "закаханым":

далёка. І вельмі потым шкадаваў! Бо там у пастаноўцы была занята маладая труп, складзеная з выпускнікоў Маскоўскай кансерваторыі: у той час, як высветлілася, у Якуцію па ўсесаюзным размеркаванні цэлы выпуск адправілі. У адной з цяперашніх зорак сусветнай оперы ў "паслужным спіску" так і пазначана: "Першая оперная партыя — Матухна Кураж у аднайменнай оперы Картэса". Нават калі "Візіт дамы" ставілі ў нашым тэатры, я за рэпетыцыямі сачыць не паспяваў, так быў заняты дырэктарствам. А з рэпетыцыяў маёй першай оперы — "Джардана Бруна" — мяне папросту... выгналі. Я так хвалюваўся, так за ўсё перажываў, што мне стала дрэнна, давялося пасярод рэпетыцыі ўрача выклікаць. І рэжысёр Сямён Штэйн сказаў: "Хопіць! Прыйдзеш на прэм'еру — усё убачыш".

— Вам даводзілася глядзець не толькі свае ўласныя оперы. Вы шмат бачылі і ў тэатрах замежжа, і ў відэазапісах, якімі, дарэчы, заўсёды шчодро дзяліліся са сваімі калегамі і ўсімі цікаўнымі. Нават грамадскія прагледы, памятаю, праводзілі — у тым жа Беларускам саюзе кампазітараў. А якімі былі вашы першыя оперныя ўражанні? Яшчэ ў дзяцінстве, у Аргенціне. Ці паўплывалі яны неяк на вашу ўласную оперную творчасць?

— У Буэнас-Айрэс прыязджала шмат гастралюючых труп з самым розным рэпертуарам. У знакамітым тэатры "Калон" праходзілі цэлыя се-

дамляў, што да яе пакуль не "дараслі" ні нашы выканаўцы, якім, на жаль, рэдка даводзіцца выходзіць за межы XIX стагоддзя, ні, тым больш, наша публіка, не прывучаная да падобных твораў. Што ж да нейкага кампазітарскага штуршка, дык, сапраўды, была адна падзея, якая быццам "блаславіла" мяне на стварэнне оперных партытур. Я заўсёды з вялікай пашанай ставіўся да музыкі і самай асобы Дзмітрыя Шастаковіча. Ад нашых піцерскіх сваякоў мне "ў спадчыну" дастаўся клавір яго оперы "Ледзі Макбет Мцэнскага павета", выдадзены ў 1936-м. Гэта тая першая рэдакцыя оперы, што потым была раскрытыкавана і забаронена. І калі Шастаковіч прыязджаў у Мінск у 1960-я на выкананне сваёй 13-й сімфоніі (таксама, дарэчы, раскрытыкаванай за "ідэалагічную нявытрыманасць" вершаў Яўгенія Еўтушэнкі, пакладзеных у яе аснову), я падышоў з гэтым оперным клавірам да кампазітара. Шастаковіч здзівіўся, адкуль у мяне той асобнік, а потым пакінуў на ім дарчы надпіс.

— І згаданыя вамі творы, і ўсе пяць вашых уласных опер, і ваш Фартэп'яны канцэрт "Капрычас" паводле гравюр Гойі, і ледзь не ўсе вакальныя цыклы, а таксама кінастужкі, драматычныя спектаклі, да якіх вы пісалі музыку (нават самы першы — "Зайка-зазнайка" ў ТЮГу, над ім вы працавалі яшчэ ў студэнцкія гады), — усе яны ўзнікаюць

разумеў і, адпаведна, не мог імкнуцца адлюстраваць абавязкова. Але ж атрымалася менавіта так, як атрымалася. Калі ж кожнае новае пакаленне знаходзіць у ёй сваё кола асацыяцыяў, значыць, тэма працягвае раскрывацца і развівацца ўжо самастойна, без майго ўдзелу.

— У гэтым, пэўна, і ёсць тая "прытчавасць" вашай творчасці, пра якую гаворыць маладая даследчыца, кандыдат мастацтвазнаўства Наталля Ганул — ваш "летапісец", як вы яе жартам называеце. А што ж вашы студэнты? Як вы ўвогуле пачуваеце сябе ў "прафесарскай мантыі"?

— Некаторыя думаюць, што да педагогічнай дзейнасці я прыйшоў толькі цяпер. На справе ж, я з яе калісьці і пачынаў: выкладаў спачатку ў Мінскім музычным вучылішчы імя Глінкі, пазней — у кансерваторыі. Вёў пераважна музычна-тэарэтычныя дысцыпліны, і сярод маіх тагачасных "вучняў" былі, у прыватнасці, Міхаіл Фінберг, Віталь Радзівоўнаў. З моладдзю не толькі, як кажуць, маладзееш душой, але і сам многаму вучыўся. Звяртаючыся да таго, што ведаеш, здавалася б, даўно і назаўсёды, абавязкова адкрываеш для сябе штосьці новае. Век жыві — век вучыся... Чым не лозунг?

Гутарыла Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА

Адкрыцці Полацкага Евангелля

170 лістоў пра XII стагоддзе

Сярод каштоўнасцей, што былі вывезены з Беларусі цягам мінулых стагоддзяў, вельмі шмат унікальных рукапісных і друкаваных кніг. Адзін з такіх скарбаў — Полацкае Евангелле XII стагоддзя, скрадзенае пасля захопу Полацка Іванам Жалівым у ходзе Лівонскай вайны ў 1563 годзе.

Так выглядае Полацкае Евангелле.

Інфармацыі аб тым, дзе працяглы час знаходзілася кніга, вельмі мала. Вядома толькі, што ў XIX ст. асноўная частка фаліянта захоўвалася ў гісторыка М. Пагодзіна, а два аркушы — у збіральніка даўніны В. Ундольскага. У 1852 г., разам з пагодзінскім зборам старадрукаваных кніг і рукапісаў, Полацкае Евангелле набыла Імператарская Публічная бібліятэка ў Пецярбургу. У сваю чаргу, два аркушы, якія належалі Ундольскаму, трапілі разам з іншымі каштоўнасцямі яго збору ў бібліятэку Румянцаўскага музея, а цяпер захоўваюцца ў Адзеле рукапісаў Дзяржаўнай бібліятэкі ў Маскве.

Пры гэтым доўгі час кніга была не даступная айчынным даследчыкам. Тым не менш, яе вялікая гістарычная і духоўная каштоўнасць відавочная. Па словах Уладзіміра Грозава, дырэктара выдавецтва Беларускага Экзархату, змест старажытнага фаліянта ўяўляе з сябе евангельскія чытанні па каляндарным годзе. Ад першапачатковага тэксту захавалася 170 лістоў — каля 70 працянтаў, — дзякуючы чаму можна ўпэўнена

Тым больш, вядома, што ў мове рукапісу адзначаюцца рысы, уласцівыя полацкаму дыялекту крывічоў. Вялікую цікавасць уяўляюць і ўкладныя запісы дзелавага характару на старонках Евангелля, датаваныя XIV—XVII стст. У прыватнасці, як адзначае гісторык-беларусіст з Санкт-Пецярбурга Мікалай Нікалаеў у сваёй працы “Палата кнігапіснай”, князь Андрэй Данілавіч перадае Троіцкаму манастыру (дзе першапачаткова захоўвалася кніга) вотчыну сваю Прасмужыцы; Іван Ніканавіч Дзяменцеў — тры “места ролейныя” на Вялікім Полі, іржышча, сенажаць на рацэ Палаце, агарод і палову гумна на Старым горадзе; вялікі князь Андрэй Полацкі — рэчку Званіцу, ад возера Звана да ракі Дрысы, з бабровымі гонамі.

Мікалай Нікалаеў вызначыў, што Полацкае Евангелле перапісана ўставам двума почыркамі. Да таго ж, пергамент рукапісу захаванне разметку лінеек вострым пісалам, а дзірачкі, што непазбежна з’яўляюцца пры вырабе скуры, акуратна зачыраваны. Калі ж казаць пра аздабленне кнігі, то, паводле ацэнкі

Аблога Полацка войскамі Стэфана Баторыя ў 1579 г. Гравюра XVI ст.

сцвярджаць: гэта першае Евангелле, што мае дачыненне да сучаснай беларускай тэрыторыі і дайшло да нас у такім вялікім аб’ёме. Старэйшым за гэтую кнігу лічыцца толькі Тураўскае Евангелле, датаванае XI ст. Ад яго захавалася толькі 11 лістоў.

Праз чатыры з паловай стагоддзі Полацкае Евангелле вернецца ў Беларусь у факсімільным варыянце. Як зазначыў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка ў гутарцы з журналістамі на XVII Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы, паводле інфармацыі з Міністэрства культуры Расіі выдаткі па падрыхтоўцы факсімільнага копія з расійскага боку. Ёсць дніямі была створана працоўная група, навуковым кіраўніком якой стаў доктар гістарычных навук, прафесар Сяргей Рассадзін. У размове з карэспандэнтам “К” ён падкрэсліў, што да пачатку грунтоўнага даследавання цяжка нават уявіць маштабы верагодных знаходак і адкрыццяў на старонках кнігі. Пры гэтым нават дробныя дэталі змогуць адкрыць невядомае пра нашу мінуўшчыну.

вучонага, упрыгожанні рукапісу вельмі сціплыя: захаваліся толькі дзве застайкі, адна з іх — з арнамантам старавізантыйскага тыпу, што з-за выкарыстання срэбра, якое з часам акіслілася, дрэнна захавалася і амаль не чытаецца. Верагодна, срэбра ўжывалася для стварэння і другой застайкі (яна таксама амаль не захавалася з-за моцнага акіслення). Па меркаванні гісторыка, тэхналогія жывапісу з выкарыстаннем срэбра зусім не характэрная для славяна-візантыйскай кнігі, аднак менавіта такая тэхніка была распаўсюджана ў XII ст. у гарадах Германіі. Таму нельга выключыць удзел нямецкіх майстроў у ілюстрацыі гэтага рукапісу або знаёмства майстра-палачаніна з еўрапейскімі тэхналогіямі ўжывання фарбаў.

Кажучы пра Полацкае Евангелле XII ст., нельга не прыгадаць і асобу святой Еўфрасінні Полацкай. Ёсць верагоднасць і таго, што гэтая кніга непасрэдна звязана з дзейнасцю асветніцы, якая заснавала ў родным горадзе два манастыры, вядомыя ва ўсім славянскім свеце як асяродкі перапісання кніг.

К.А.

На такіх званах дэманстравалі сваё майстэрства ўдзельнікі майстар-класа на сцэне Белдзяржфілармоніі.

Апошнім часам мы ўжо так прызвычаліся да царкоўнага звону, які суправаджае нас у будні і, асабліва, у святы, што нават не задумваемся, хто так хутка падрыхтаваў цэлую пляду айчынных спецыялістаў у гэтай справе. Школа звонароў Мінскага епархіяльнага ўпраўлення, якой днямі споўнілася 10 гадоў, выпусціла больш як 170 кваліфікаваных кадраў, што працуюць не толькі ў Беларусі, але і за межамі краіны. Выхаванцы школы неаднойчы станавіліся пераможцамі прэстыжных міжнародных конкурсаў і фестывалю. А галоўнае — яны змянілі саму гукавую аэру нашых гарадоў і вёсак. Бо яшчэ зусім нядаўна звон можна было пачуць хіба ў гістарычных ці дакументальных кінастужках.

Пасля працяглага вымушанага перапынку званы “загаварылі” ў нас “на ўвесь голас” толькі ў 1988-м — у гонар 1000-годдзя Хрышчэння Русі. Але на той час захавалася іх няшмат...

Сёння школа звонароў, дарэчы, не толькі навучае, а і дапамагае падбіраць званы, усталёўваць іх, нават праводзіць раскопкі. Але яе дырэктар, маістр мастацтваў Багдан Бярозкін заўсёды падкрэслівае, што на месца археолагаў яны не прэтэндуць. З дапамогай вайскоўцаў спрабавалі нека адшукаць у вёсцы Шпакоўшчына, што непадалёк ад Глыбокага, закапаны пад час Вялікай Айчыннай вайны звон. Праўда, тыя пошукі не зведзілі поспеху: сведкаў не засталася, бомбашукальнік рэагуе літаральна на кожны цвічок, а ў нашых землях столькі металу! Асабліва з часоў вайны. Дарэчы, той звон таксама ў вайну прыхавалі. Кемлівыя сяляне выкарыстоўвалі яго, каб папярэджаць партызану пра фашысцкія аблавы. Немцы, як пра гэта даведзіліся, вырашылі яго зняць. Ды хтосьці паспеў расказаць вяскоўцам, і тыя ўначы ўпотаі закапалі звон. Але ж колькі гадоў прайшло! Ходзяць чуткі і пра тры вялізныя званы, што паспелі закапаць ужо ў пасляваенны час, калі разбураўлі храм у адным з гарадкоў. Савецкія ўлады на тым зруйнаваным месцы адкрылі кірмаш. Ён стаіць там і цяпер. Лічыцца, што званы закапаны дзесці ля ўвахода. Але няма ўпэўненасці, што пры будаўніцтве кірмашу званы не знайшлі і гэтак жа ўпотаі, пад выглядам начных будаўнічых работ, не вывезлі. Дакладнага месца, зноў-такі, не ведае ніхто.

Затое набытыя веды, колькі ні “закопвай”, абавязкова ўзрастуць. У гэтым “узрошчванні” кваліфікава-

Медзь і “золата” звонароў

Богаяўленская царква і званица. Магілёў, 1909 г.

ных спецыялістаў — прызначэнне Школы звонароў. Тут вучаць ставіцца да мастацтва звону і беражліва, як да традыцыі, і творча, як да магчымасці самарэалізацыі. Бо існуе чатыры віды звону.

Дабравест, калі звонаць у адзін звон, мае пераважна прыкладны характар: абвешчае пра пачатак службы. Пахавальны, які вядзецца ад молага звона да вялікага, па-філасофску сімвалізуе этапы чалавечага жыцця і несмяротнасць душы. Вадасвятны (ад вялікага да молага, па сем разоў у кожны) — сашэсце Бога да дару. А вось перазвон, калі “б’юць ва ўсе званы”, не абумоўлены ніякімі канонамі: працягласць звону, рытмічнасць і мелодычнасць малюнка — усё залежыць ад самога звонара, тут ён можа прадэманстраваць усё сваё майстэрства. Асабліваць Школы ў тым, што яна вучыць звону не проста як мастацтву, а як неад’емнай частцы праваслаўнай традыцыі. Гэта даўно ўжо адзначылі нашы замежныя калегі. Невыпадкава з аднаго расійскага фестывалю беларуская Школа звонароў звезла ў свой час усё “золата”: нашы звонары атрымалі Гран-пры, Першую прэмію, Трэцюю і спецыяльны прыз “За царкоўнасць звону”.

Асабліваць школы яшчэ і ў тым, што, адраджаючы і працягваючы звонарскія традыцыі, якія складаліся стагоддзямі, яна, разам з тым, закладае свае, новыя традыцыі ў адукацыйнай сферы. Бо раней мастацтва звону перадавалася выключна адным спосабам: непасрэдна ад майстра да вучня, як у фальклорнай традыцыі, без аніякіх спецыяльных на-

вучальных установаў. Дый цяпер можна сустрэць меркаванне, што па-сапраўднаму навучыцца можна толькі “з вуснаў у вусны”.

Але ў Школе звонароў лічаць: галоўнае — было б жаданне. І практыкуюць “безадборную” сістэму навучання — паводле рэкамендацыйных прыходаў і манастыроў. Прымаюць ва ўзросце ад 18 гадоў без аніякіх іспытаў ці конкурсу атэстатаў, незалежна ад наяўнасці музычнай адукацыі, зыходзячы з меркавання, што самі звонарскія традыцыі існуюць у кожным з нас літаральна на генетычным узроўні.

Пра тое, што мастацтва звону шмат у чым садзейнічала захаванню асаблівасцей славянскай культуры, сцвярджаюць і навукоўцы. На святкаванні 10-годдзя школы звонароў з’ехаліся шматлікія госці і прафесуры з Расіі, Украіны, Славеніі. Гісторыі і сучаснасці звона была прысвечана Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя. Быў праведзены майстар-клас, на сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыўся канцэрт: нашы звонары і навуэнцы дзіцячай музычнай школы № 9, дзе Б.Бярозкін таксама вядзе клас звону, выступілі разам з харавымі і аркестравымі калектывамі Мінска і Магілёва (з гэтым горадам школу звонароў звязвае і неаднаразовы ўдзел у Міжнародным фестывалі духоўнай музыкі “Магутны Божа”, і іншыя сумесныя выступленні з Аркестрам рускіх народных інструментаў імя Л.Іванова Магілёўскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам Мікалая Алданова).

Надзея БУНЦЭВІЧ

“...І жыццё кіпіць, і ўсё ідзе сваім парадкам”

Артыкул I

У гады Вялікай Айчыннай вайны ў Чырвонай Арміі, партызанскіх лясах і падполлі са зброяй у руках змагаліся больш за 130 мастакоў, членаў беларускага прафесійнага творчага Саюза. Амаль усе яны ўзнагароджаны баявымі ордэнамі і медалямі. Сярод іх — Герой Савецкага Саюза лётчык-знішчальнік Міхаіл Зялёнкін (пра яго мы раскажам пазней), шмат кавалераў самых высокіх баявых ордэнаў і медалёў.

Сёння ў жывых сярод членаў Беларускага саюза мастакоў засталіся каля 20 удзельнікаў мінулай вайны, але тых, хто не дажыў да 65-годдзя Вялікай Перамогі, мы не забываем, бо яны ўнеслі вялікі ўклад у наша сучаснае мірнае жыццё.

Адным з тых, хто пакінуў пасля сябе добрую памяць як салдат, мастак, чалавек, грамадзянін, з’яўляецца Іван Васільевіч Пушкоў. Ён — вядомы беларускі пейзажыст, заслужаны работнік культуры Беларусі (чвэрць стагоддзя кіраваў Гродзенскай абласной арганізацыяй Саюза мастакоў). Кавалер ордэна Баявога Чырвонага Сцяга, чатырох ордэнаў Айчыннай вайны I і II ступеняў, многіх баявых медалёў. У 1944-м Пушкоў быў прадстаўлены да звання Героя Савецкага Саюза, але ў апошні момант замест Зоркі героя атрымаў ордэн Баявога Чырвонага Сцяга.

24 гады яго няма з намі (ён пайшоў з жыцця ў 1986-м, ва ўзросце 68 гадоў), але засталіся яго пранікнёныя лірычныя пейзажы і светлая памяць тых, хто яго ведаў, хто з ім сябраваў і працаваў. Дарэчы, у канцы 2006 года на будынку Гродзенскай выставачнай залы была ўстаноўлена мемарыяльная дошка Івану Пушкову.

Артылерыст і разведчык, ён з 22 ліпеня 1941-га да пераможнай вясны 1945-га знаходзіўся ў дзеючай арміі, на перадавой. Спачатку было адступленне ад пагранічнай рэчкі Прут, цяжкія баі за Крым, дзе ён карэціраваў артылерыйскі агонь. Затым Пушкоў — удзельнік легендарнай Керчанска-Эльцігонскай дэсантнай аперацыі і баёў на Малой Зямлі. У складзе 18-й арміі ён змагаўся за Новарасійск, Керч, Туапсэ. Наступныя старонкі ягонай франтавой біяграфіі — вызваленне Беларусі, аперацыя “Баграціён”, баі ў Прыбалтыцы, Усходняй Прусіі, Польшчы, штурм Берліна. Скончыў вайну Іван Пушкоў у Празе.

Незадоўга да смерці Іван Васільевіч перадаў мне свой архіў: папку з франтавымі малюнкамі і тры свае дзённікі ваенных гадоў (1942 — 1945). Уласна, гэта не столькі дзённікі ў іх вузкім разуменні, колькі роздумы аб жыцці: аб прыродзе, паэзіі, жывапісе, філасофіі, гісторыі. Ва ўсе гэтыя “аўтарскія адступленні” арганічна ўведзены падрабязныя апісанні баёў і ваеннага побыту, непасрэдна звязаных з асобай аўтара.

У гэтым і далейшых нумарах “К” я прывяду фрагменты з дзённікаў (для аднаго з іх, дарэчы, Іван Пушкоў выкарыстаў трафейны нямецкі штодзённік 1939 года), якія характарызуюць яго не толькі як салдату, але і як паэта-лірыка. Ён у кароткіх перапынках паміж баямі скрупулёзна запісваў сваім вельмі дробным почыркам (ручкай ці алоўкам) уражанні і развагі: пра тое, што адбывалася побач, пра баявых сяброў-таварышаў, пра абпаленую вайной прыроду і ўвогуле пра жыццё, якое будзе пасля Перамогі. А ў яе, Перамогу, Іван Васільевіч верыў, пачынаючы з першага дня вайны...

Барыс КРЭПАК

9 лютага 1942 г. Садкі.

Не ведаю, чаму, але іншым разам у жыцці бываюць такія хвіліны, калі вельмі хочацца штосьці рабіць: пісаць, маляваць, піць, весяліцца або моцна-моцна прытуліць любімую дзяўчыну. Мабыць, гэта не зусім нармальныя пачуцці, якія ўласцівы здароваму чалавеку? Тым не менш, ува мне жывуць падобнага роду заганы.

Сёння, у які раз, мяне паднялі ў гадзіну ночы для абсталювання НП (Наглядальны пункт. — Б.К.). Хлопцы прапрацавалі да позняга сняданку. Я, праўда, вызваліўся а чацвёртай гадзіне: мяне змяніў Алі Эрменаў. Ах! Якое цудоўнае гэта мора! Лютая ноч. Навокал цішыня, і шыракагрудая зямля, быццам мёртва, выцягнула ногі і спіць непрабудным сном пад гурбамі аксамітнага снежнага покрыва. Толькі дзесьці наперадзе чуваць адзіночныя ружэйныя стрэлы, часам пратарахціць кулямёт, альбо з глыбіні сусвету, быццам рэха, даняецца гул артылерыйскай канананды. Зрэдку з заснежанай вёскі пачуецца

лянівае гаўканне ацалелага сабакі. Вось і ўсё, што можна пачуць у гэтай марознай цемры. А над галавой, быццам люстры, зіхацелі смарагдамі зоркі. Месяць павольна рухаецца, а сотні асвятляльных ракет, пасля бездарожнай пагоні за адыходзячым месяцам, разбіваюцца аб мёрзлую зямлю...

Зараз ужо пятая гадзіна. Хутка скрозь заслону туману праглянуць першыя праменьчыкі ўзыходзячага сонца. Вось-вось пачуецца скаваны скрып двухколавага тарантаса з добрым катлом пярловай кашы і ста грамамі на кожнага з нас чароўнага віна на сняданне. І вось ужо пяць гадзін. Галава мая канчаткова пацяжэла і схіляецца ўніз, хочацца моцна-моцна заснуць... Так, трэба трошкі пакемарыць. Можа, хутка будзе бой — і трэба быць да яго ў поўным узбраенні... Як жа я зайздросчу тым, хто сёння недзе далёка можа спаць спакойна пад мірным небам, і як ненавіджу тых, хто прынёс на нашу зямлю разбой і жаж...

Іван Пушкоў. 3 франтавога дзённіка мастака

Пасля аперацыі “Баграціён” (ліпень 1944 г.). І.Пушкоў — стаіць першы злева.

5 сакавіка 1942 г.

Ну вось, нарэшце! Мы выехалі з Садкоў. Дык ужо і пара: колькі можна стаяць на адным месцы! Нават у прыродзе няма нічога сталага: усё рухаецца, змяняецца. Адыходзіць адно — на зямлю прыходзіць іншае, і жыццё кіпіць, і ўсё ідзе сваім парадкам.

7 сакавіка 1942 г. Іванькі.

Ужо два дні, як мы ў Іваньках. Абарону занялі на стратэгічна выгадным рубяжы. Як непрыкметна прайшоў час — ужо вясна! У прыродзе адбыліся змены: стала больш прыветлівым і цёплым сонца, а на дварэ, высока падняўшы чырвоныя падбародкі і выцягнуўшы шы, пераклікаюцца гордыя леўні. Па вуліцах і агародах, пераплятаючыся хвастамі, бегаюць раз’юшаныя сабачыя атрады. З палёў даносіцца звонкі спеў жаўранка. Шэравата-бурыя стэпы, якія патанаюць у хістках эфіру, нагадваюць непадзельныя блакітныя марскія прасторы. Хочацца хутчэй скінуць з сябе зімовае адзенне, адчуць свабоду і моцна ўзяцца за зброю. Толькі што да нас прыйшло нядрэннае папаўненне пяхоты: хлопцы ўсе — арлы — гвардзейцы! Артылерыі тут хопіць для таго, каб гансу збіць рогі і пахаваць пад гул арткананады. Хутчэй бы адштурхнуцца і рушыць наперад-наперад на Захад!

12 сакавіка 1942 г.

Два апошнія дні быў на НП. Назіраў за немцамі. Безупынны рух машын. Ніяк не ўцямялю, альбо адсюль яны што вывозяць, альбо сюды штось прывозяць, але адно зразумела: гансы рыхтуюцца да “вясенняй кампаніі”. Ноччу засёк некалькі батарэй праціўніка. Так, ледзь не забыў: учора назіраў зацьменне Месяца. Бедны месяц, як ён мучыўся — бы дзяўчына пры родах: то акругліцца, то пачырванее, то зблее, то ледзь-ледзь прагляне з-за воблакаў, то зусім знікне, пакінуўшы толькі адзін арэол. Нарэшце, пасля дзвюхгадзінных пакут, ён разарваў калматыя кучы аблокаў і зноў заззяў...

27 сакавіка 1942 г.

На фронце ні адзінага выстралу. Усё навокал маўчыць. Толькі пасля ўчарашняга цяжкага бою ў вушах застаўся нейкі незразумелы звон, падобны на свіст цвыркуна. Неяк незразумела праходзіць вайна. Калі раней вёскі і гарады здаваліся амаль што без бою, дык цяпер на кожную вёску, на кожны бліндаж, акуп кладуцца дзесяткі, сотні снарадаў. З кожным днём усё мацнейшы кулямётны дождж. Некалі ўрадлівыя палі пераўтвараюцца ў могілнікі для фашысцкага звяр’я. Зямля на працягу 2500 кіламетраў — ад Чорнага да Паўночнага мора — скапана гіганцкімі ровамі, мільёнамі акапаў і варонкамі. Кожны метр зямлі на сваёй паверхні ўтрымлівае да кілаграма сталі. Гэта гаворыць пра тое, што з кожным днём усё мацней і зладжаней становіцца наша армія, і ўсё глыбей і глыбей запаўзаюць у свае бярогі фашысцкія звяры. Учарашні дзень — 26 сакавіка — быў адным з самых запамінальных дзён за час вайны. Цягам 46 гадзін перыядычна ішла артпадрыхтоўка з таго і другога бакоў. Няспынна страчылі кулямёты. Снарады прашывалі ўсё навокал. Гэта было сапраўднае пекла. Дзіўна, але наша хата ў вёсцы Палітадзельнае засталася непашкоджанай. Увечары ўсё сціхла. Ноч прайшла спакойна...

22 снежня 1943 г.

Шэрая таманская раница. Накрапвае дождж. На дварэ — непразлы бруд. Неба пахмурнае і непрывабнае, спрэс зацягнутае шэра-сінімі хмарами. Салёны марскі вечер шуміць у таманскіх травах. Мой “каземат” наскрозь змок і мае вельмі жаласны выгляд. Ды і сам я ўвесь у брудзе і змок да ніткі, — у рэшце рэшт, “нармальна” ваенная абстаноўка.

Учора ў нас быў мітынг, дзе прысутнічалі член Дзяржаўнага Камітэта абароны К.Я. Варашылаў, прадстаўнік стаўкі Вярхоўнага Галоўнакамандавання С.К. Цімашэнка і камандуючы Паўночна-Каўказскім фронтам І.Я. Пятроў. Так, заўважна пастарэў Варашылаў у параўнанні з тым, якім я яго бачыў на ўсялякіх фотарэпрадукцыях: я ж маляваў і пісаў яго партрэты ў 1937 — 1938 гг., калі заканчваў Пензенскае мастацкае вучылішча. Раней я мог убачыць сівізу толькі на яго скронях, але цяпер срэбрам адсвечвае ўся галава, ды і твар вельмі змяніўся: маршчыны, складкі... Але затое яго стройная фігура, упэўненая паходка па-ранейшаму велічная і прыгожая. Маршал Цімашэнка і генерал-палкоўнік Пятроў уручалі ордэны асобным таварышам, якія не паспелі атрымаць іх яшчэ за першы дэсант. А 15-й гадзіне мітынг скончыўся. І людзі былі разведзены па сваіх месцах, атрымалі гарэлку і сухі паек: рыхтаваліся да чарговага дэсанта. Уначы мы павінны пераадолець воды Азоўскага мора і высадзіцца ў ранёе вышыні 164,5 і рыбных промыслаў... Праз дзевяць дзён — Новы год. Якім ён будзе для нас, для ўсіх савецкіх людзей? Але думаю, веру, што ў 44-ым мы зламаем хрыбет фашыстам і дойдзем да самога Берліна...

(Працяг будзе.)

